

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

SÜMEYRA BAKLA BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2023/46215

Karar Tarihi : 20/11/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Yılmaz AKÇİL
Metin KIRATLI
Raportör : Kemal ÖZEREN
Başvurucu : Sümeyra BAKLA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesinin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, idari yargı mercilerinin ceza mahkemesi kararına dayanarak davanın reddine karar verdiği belirtilerek masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/5/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

3. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar şöyledir:

A. Genel Bilgiler

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile bu teşebbüse tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış; bu saldırılar sonucunda toplam 251 kişi hayatını kaybetmiş, binlerce kişi de yaralanmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç ile FETÖ/PDY'nin yapısına ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin *Aydın Yavuz ve diğerleri* ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-46) kararında yer almaktadır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 10; N.E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 5; A.S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 5; Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 6).

6. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde Millî Güvenlik Kurulu (MGK) söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla *halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma, kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma, paralel devlet yapılanması, terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması ve bir terör örgütü olarak kabul etmiştir*. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY, 2014 yılında Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "*Legal Görünümlü İllegal Yapılar*" başlığı altında "*Paralel Devlet Yapılanması*" adıyla yer almıştır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 28, 33; C.A. (3), § 11; N.E., § 6; A.S., § 6; Halit İnciroğlu, § 7).

7. Yargı organları birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmiştir (*Seçuk Özdemir* [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; *Alparслан Altan* [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; C.A. (3), § 12; N.E., § 7; A.S., § 7; Halit İnciroğlu, § 8).

8. Yargı organlarının kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliği bulunduğu ve bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor ve karmaşık bir yapı olduğu ortaya konulmuştur. FETÖ/PDY'nin şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içinde, bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlendiği tespitlerine yer verilmiştir (bu konuda bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı; C.A. (3), § 13; N.E., § 8; A.S., § 8; Halit İnciroğlu, § 9).

9. Darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üçer aylık sürelerle uzatılan OHAL süreci 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin *Aydın Yavuz ve diğerleri* (aynı kararda bkz. §§ 47-66) kararında yer almaktadır (C.A. (3), § 14; N.E., § 9; A.S., § 9; *Halit İnciroğlu*, § 10).

10. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS/Sözleşme), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 50; C.A. (3), § 18; N.E., § 10; A.S., § 10; *Halit İnciroğlu*, § 11).

11. OHAL döneminde çıkarılan olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri (OHAL KHK'ları) ile terör örgütleriyle veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum ya da gruplarla iltisakı yahut irtibatı olan kişiler, anılan kanun hükmünde kararnamelere ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın kamu görevinden çıkarılmıştır. Akabinde bahse konu KHK'lar farklı kanunlarla bazıları değiştirilerek, bazıları aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır. Bununla birlikte yine önceki OHAL KHK'ları ile kamu görevinden çıkarılmış olan bazı kişiler sonradan çıkarılan OHAL KHK'ları ile ilgili kanun hükmünde kararnamelerin eki listelerinin ilgili sıralarından çıkarılmış, bu kişilerin kamu görevine iade edilmelerine karar verilmiştir.

12. OHAL süreci devam ederken 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) 1. maddesi ile bahse konu usulle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu (OHAL Komisyonu) kurulmuştur. Yine 685 sayılı KHK'nın 11. maddesi ile OHAL Komisyonunun kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilceği düzenlenmiştir. Anılan hükümler 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un ilgili maddeleri ile kanunlaşmıştır.

B. Somut Olay Bilgisi

13. Bakanlık bünyesinde zabıt kâtabi olarak görev yapan başvuru, terör örgütleriyle veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisakı yahut irtibatı olduğundan bahisle 6/1/2017 tarihli ve 29940 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2/1/2017 tarihli ve 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (679 sayılı KHK) ekli (1) sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

14. Başvuru anılan işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle OHAL Komisyonuna başvurmuş, OHAL Komisyonu 24/10/2018 tarihinde başvurunun reddine karar vermiştir. Anılan kararda başvuru Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza

Mahkemesi) tarafından yürütülen yargılama sonucunda cezalandırıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurunun FETÖ/PDY içinde *abla* konumunda olduğu, çalıştığı yerdeki personelden himmet parası topladığı ve FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu yönündeki değerlendirme vurgulanmıştır.

15. Başvurucu, OHAL Komisyonu kararının iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvuru; yürütülen ceza yargılamasında maddi gerçeğin bütün yönleriyle araştırıldığını, örgüt üyesi olduğuna dair bir delil bulunmadığını dile getirmiştir. Bunun yanında başvuru, kesinleşmemiş bir ceza mahkemesi kararının kamu görevinden çıkarılmasına gerekçe olarak alınmasının masumiyet karinesini ve uluslararası normları ihlal ettiğini ifade etmiştir.

16. İdare ise savunmasında başvurunun sohbet adı verilen toplantılara katıldığı, sohbet ahlalığı yapan Z.İ'nin talebi doğrultusunda para yardımında bulunduğu, çalıştığı adliyede FETÖ/PDY'nin menfaatine kurban bağışı topladığı, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan yapılan yargılamada cezalandırıldığı hususlarını belirtmiştir. Bu doğrultuda İdare, başvurunun FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibat içinde olduğunu ifade etmiştir.

17. Ankara 22. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 29/11/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda öncelikle FETÖ/PDY'nin niteliğine ilişkin genel değerlendirmeler yapılmış, FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin kamu görevinden çıkarılması sürecine dair genel bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda kamu görevlilerinin sadakat yükümlülüğünden bahsedilmiş, FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatlı bulunan kişilerin kamu görevinden çıkarılması sürecinde milletlerarası yükümlülükler uyulduğu, bu tedbirin çekirdek haklara dokunmadığı ve ölçülü olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Bununla birlikte İdare Mahkemesi kararının "*Davacı Hakkında Verilmiş Olan Ceza Mahkemesi Kararının Kesinleşmediğinden Bahisle Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası*" başlığı altında da birtakım değerlendirmeler yapılmış ve ilgililer hakkında ceza yargılamasında üyelik suçlamasıyla açılan davalarda beraat kararı verilmiş olsa dahi idari yargı yerlerinin irtibat ve iltisak unsurları yönünden işlemi incelemek zorunda olduğu ve başvurunun iddiasına itibar edilmediği ifade edilmiştir. "*Uyuşmazlık Konusu Olayın Değerlendirilmesi*" başlığı altında ise ilk olarak başvurunun Ağır Ceza Mahkemesince silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verildiği belirtilmiş, devamında ise Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 11/9/2019 tarihli kararıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başvuru hakkında yürütülen yargılamadaki bazı tespitlere yer verilmiştir. Bu tespitlerden hareketle İdare Mahkemesi, başvurunun eylemlerinin sabit olduğunu ve FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatlı bulunduğu açık olduğunu belirtmiştir. Öte yandan İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde yer alan Bölge Adliye Mahkemesi kararından aktarılan kısım şöyledir:

"Davacının 'FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma' suçundan dolayı yeniden yapılan yargılamaya ilişkin Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesinin 11/09/2019 tarihli ve E:2018/1520, K:2019/1174 sayılı dosyasında: '...sanığın aşamalarındaki kısmen ikrar içeren beyanları, FETÖ içerisinde "abla" olarak faaliyet yürüttüğü ve himmet topladığına ilişkin gizli tanıklar Vatan ve Hakikat'in anlatımları, 2016 yılına kadar sohbet adı verilen toplantılara katıldığına ilişkin tanık [S.U.nun] aşamalarındaki ifadeleri, sohbet adı verilen toplantıları organize ederek başkalarının da katılımını sağladığına dair tanıklar [N.K.K.], [N.A.Y.], [H.T.] ve [E.A.nın] ile tüm dosya kapsamına göre, zabıt k[â]tibi olarak görev yapan sanığın FETÖ içerisinde yer alarak, bu yapının bir

terör örgütü olduğunun devletin yetkili makamlarınca ilan edildiği dönem sonrasında bile sohbet adı verilen toplantılara ısrarla katıldığı ve başkalarının da katılımını sağladığı, örgüt içerisinde "abla" olarak görev aldığı ve himmet topladığı, sanık hakkındaki soruşturmanın başladığı andan itibaren FETÖ'nün sohbet adı altındaki toplantılarına katıldığı ve başkalarını da çağırdığını ifade ederek kendisi gibi bu yapıyla ilişkili olduğunu bildiği kişilerin isimlerini bildirdiği ve etkin pişmanlık hük(ü)mlerinden yararlanmak istediğini söyleyen sanığın, duruşmada da bu beyanlarını tekrar ederek pişmanlığını dile getirdiği, söylediği kişiler hakkında soruşturma ve kovuşturmalar yürütüldüğü gibi sanığın da Mahkemelerde tanıklık yaptığı anlaşılmıştır....' şeklinde tespitlere yer verildiği görülmektedir."

18. Başvurucu, İdare Mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu; dava dilekçesindeki iddialarını tekrar etmekle birlikte hakkında beyanda bulunan bazı tanıkların kamu görevinden çıkarılmadığını, kendisi gibi FETÖ/PDY ile ilişkilerini etkin pişmanlık kapsamında anlatan bu kişilerin kamu görevinden çıkarılmamasına rağmen kendisinin kamu görevinden çıkarılmasının hukuksuz olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte başvurucu; tartışılması gerekenin irtibatın varlığı değil hangi koşullar altında, hangi amaçla ve hangi yoğunlukla gerçekleştiği hususu olduğunu belirtmiştir.

19. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 14. İdari Dava Dairesi (Daire) 18/3/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu ve kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

20. Başvurucu, bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu, dava ve istinaf dilekçelerinde yer alan iddialarını tekrar etmekle birlikte FETÖ/PDY'nin terör örgütü olduğunu bilebilecek durumda olmadan sadece dinî ve sosyal yardımlaşma amaçlı bir oluşum olduğu zannıyla ve tamamen insani duygularla bu yapı ile irtibat kurduğunu ifade etmiştir.

21. Danıştay Beşinci Dairesi (Danıştay) 14/3/2023 tarihinde Daire kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğunu ve bozulmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığından temyiz başvurusunun reddi ile anılan kararın onanmasına karar vermiştir. Ayrıca başvurusunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği gerekçesiyle hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve anılan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verildiği ve itiraz edilmemesi üzerine söz konusu cezanın kesinleştiği hususu aktarılmıştır.

22. Başvurucu, nihai kararı 22/5/2023 tarihinde öğrenmiştir.

23. Öte yandan başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen yargılamada Ağır Ceza Mahkemesi 8/5/2018 tarihinde başvurusunun üzerine atılı suçu işlediği fakat 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası uyarınca örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım ettiği sonucuna ulaşarak 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu karara karşı yapılan istinaf kanun yolu başvurusu sonucunda ise Bölge Adliye Mahkemesi 11/9/2019 tarihli kararıyla Ağır Ceza Mahkemesi kararının kaldırılmasına, başvurusunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği anlaşılarak FETÖ/PDY'nin yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar ve bu suçların failleri ile ilgili olarak verdiği bilgiler uyarınca başvurucu hakkında etkin pişmanlık

hükümlerinin uygulanmasına, 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve HAGB'ye karar vermiştir. Bu karar 19/9/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

24. 679 sayılı KHK'nın "Kamu personeline ilişkin tedbirler" başlıklı 1. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; ..."

25. 679 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 7084 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile aynen kanunlaşmıştır.

26. 685 sayılı KHK'nın "Komisyonun oluşumu" başlıklı 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Anayasanın 120 nci maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli ve 1116 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla onaylanan olağanüstü hal kapsamında, terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur."

27. 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Komisyon kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilir."

28. 685 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 7075 sayılı Kanun'un 1. ve 11. maddesi ile kanunlaşmıştır.

2. İlgili Yargı Kararları

a. FETÖ/PDY'nin Yapısına İlişkin Kararlar

29. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı haline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; 'Altun Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümülü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür.

İstişare kurulu, ülke, bölge, il, ilçe, semt, ev imamları gibi hiyerarşik bir yapı içeren insan gücünü ve finans kaynaklarını örgütsel menfaat ve ideolojisi çerçevesinde kullanıp Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm anayasal kurumlarını ele geçirme amacı taşıyan FETÖ/PDY silahlı terör örgütü 'gizli yaşamak, her zaman korkmak, doğruyu söylememek, gerçeği inkâr etmek' üzerine kuruludur.

Talimatlar yoluyla kolektif bir şekilde mobilize olan, kamu erkinin kritik bürokratik alanları başta olmak üzere, kamusal alanı ele geçirme refleksi ile hareket eden, mülkiye, adliye, emniyet, eğitim, istihbarat ve ordu içerisinde kendi özel hiyerarşisi ile illegal şekilde kadrolaşan, devletin tüm kurumlarına yerleştirdiği örgüt mensupları ile devlet teşkilatını kendisine hizmet eder hale getiren ve adeta devlet içinde ayrı bir devlet yapısı oluşturan örgütün lideri Fethullah Gülen tarafından;

'Esnek olun, sivrilmeyen can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşınca kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin!'

'Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdî mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.'

'Zaman henüz uygun değil. Bütün dünyayı omuzlayıp taşıyabileceğimiz zamana dek, tamam olacağınız ve koşulların uygun olacağı zamana dek beklemelisiniz! Bilhassa, haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunalıdır.'

'Yani siz hâkim değilsiniz başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım...'

'Türkiye'deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır ... bunca kalabalık içinde ben bu dünyayı ve düşüncemi sözde mahremiyet içinde anlattım ... sırrınız sizin sırrınızdır. Söylerseniz siz esir olursunuz.'

'Daima tedbirli olmalıyız, daima istişare içerisinde karar alm, ana istişare organı olan Başyüceler ne karar aldıysa onu uygulayın (Kaldı ki; Başyüceler'in lideri de kendisidir) bütün güç merkezlerine ulaşmalıyız...'

'Bir gün bana Ankara'da bin evimiz olduğunu söyleyin, devletin paçasından şöyle bir tutacağım, devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.' şeklinde değişik yer ve zamanlarda örgüt mensuplarına verilen talimatlarda gizliliğe atfedilen önem görülmektedir.

Örgüt, kamu kurum ve kuruluşlarına yerleştirdiği personelin aile yaşamlarına dahi müdahale ederek şahısların kiminle evleneceğine de karar vermektedir.

Örgüt, kamu kurumlarında sayısı beş kişiyi geçmeyen bir örgüt abisine bağlı hücreler şeklinde yapılanmıştır. Hücreler birbirinden haberdar değildir. Bu şekilde bir hücre açığa çıksa bile diğer hücrelerin faaliyetlerine devam ederek deşifre olmaları engellenmektedir. İçlerinde katı bir askeri disiplin hakimdir.

...

Örgütün deşifre olmaması ve Devletin örgüt yapısını çözmekte zorlanması için örgüt hücre tipinde yatay yapılanmaya özen göstermiştir. Hücreler genellikle en fazla beş kişiden oluşan ve bir abla veya abiye bağlı birimlerdir. Hücredeki kişi sayısı bazı kurumlarda üç, TSK gibi bazı kurumlarda ise birebirdir. Her hücreden sorumlu bir imam vardır.

FETÖ/PDY'nin asli unsuru müntesipler, ışık evi, yurtlar, okullar, dershaneler olan hizmet birimlerinde yetiştirilmektedir. Bu kurumların temel amacı bu örgüte müntesip yetiştirmektir. İlk ve öncelikli kuruluş gayesi eğitim değil, insan kaynağı sağlamaktır. Örgüte ait özel okul ve yurt gibi yerler toplantı ve himmet toplama amaçlı da kullanılmaktadır. Örgüt, elemanlarını genel olarak genç yaşta öğrencilerden seçmekte ise de, kamu personeli de sonradan örgüte kazandırabilmektedir.

Bütün terör örgütleri gibi FETÖ/PDY de eleman bulma, buldukları elemanları örgüt amacına göre eğitime, örgütsel olarak onlara nasıl davranılması gerektiğini öğretip uygulamaya üzerine kuruludur. Örgütsel bağlılığın temini bakımından; kod adı kullanma, gizlilik ve tedbir uygulanması, kişiler hakkında istihbarat toplayıp özel bilgi edinmek, sorunsuz işleyen bir emir ve rapor zincirinin varlığı, devletten ve aileden önde gelen örgüt aidiyeti, devlet hiyerarşisinde daha üstte olsa bile örgüt hiyerarşisi asıl olduğundan daha üst birinden emir alınması, hizmet kardeşliği ve örgüt içi dayanışma nedeniyle illegal olsa dahi talimatın sorgulanmaması, psikolojik tehdidin etkisiyle özgür iradenin kaybedilmesi hususları önem taşımaktadır.

..."

30. FETÖ/PDY'nin anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında yer alan hiyerarşik yapılanması ile ilgili diğer hususlar için bkz. *Ayla Demir İşat* [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 63.

31. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/2/2024 tarihli ve E.2019/(kapatılan) 16. MD-473, K.2024/76 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 25/4/2019 tarihli ve E.2017/2, K.2019/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Örgütsel kadrolaşma açısından; FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü tarafından kendi mensuplarına hâkimlik ve Cumhuriyet savcılığı sınavlarına girmeleri konusunda telkinlerde bulunduğu, örgüt mensubu öğrencilere hâkimlik ve savcılık sınavını kazanmaları hâlinde örgütün kendilerine referans olacağını söylendiği, mülakatı geçip staja başlayan örgüt mensubu hâkim ve Cumhuriyet savcısı adaylarının Adalet Akademisi ve staj döneminde de yine örgüt tarafından koordine edildiği, söz konusu adayların örgüt mensubu olduklarının anlaşılmaması için kendi başlarına fakat örgütle irtibatı koparmayacak şekilde ev tutmalarının tavsiye edildiği, adayların beşer kişilik kapalı gruplar halinde örgüt tarafından finanse edilen evlerde kalmalarının sağlandığı, bu kapsamda örgüt kurallarına göre iki evin

irtibat halinde olmasının istendiği, bu evlere murakıp adı verilen örgüt mensubu kişilerin gelerek evde kalan adaylardan bilgi alıp tavsiyelerde bulundukları, bununla birlikte örgüte ait ışık evlerinin il bazında eyalet adı altında birden çok bölgeye ayrıldığı, her bölgenin sekiz ilâ on evi kapsadığı, bölgelerden sorumlu kişilere bölge abisi/ablası adı verildiği, örgütün Türkiye Adalet Akademisi stajındaki adayları staj dönemlerine göre ayırdığı, bazı örgüt mensubu adaylara Türkiye Adalet Akademisi yurdunda kalmaları tavsiye edilerek bu kişilerden, örgüt lehine ya da aleyhine konuşan aday arkadaşlarının bildirilmesinin istendiği, her dönemin sorumlu abisinin/ablasının bulunduğu, evlere gelen örgüt mensubu murakıpların adaylara dinsel ve sosyal davranışları açısından telkinde bulundukları, örgüt mensubu hâkim ve Cumhuriyet savcılarının T1, T2, T3, T4 ve T5 şeklinde kategorize edilerek taşra ve devre yapılanmasının oluşturulduğu, bu yapılanmalarda belirli aralıklarla organizasyon ve görüşmelerin gerçekleştirildiği,

Eski Yargıtay üyelerinin görev yapmakta oldukları hukuk ve ceza dairelerine göre gruplar oluşturulduğu, eski yüksek yargı üyelerinin kod isimleri dikkate alındığında (H1, H2, H3, C1, C2, C3, C4) şeklinde gruplandırıldıkları, eski Yargıtay üyelerinin görevde bulundukları zaman içerisinde görev yaptıkları Yargıtay Daireleri göz önünde bulundurulduğunda 'H' kod adı ile isimlendirilenlerin Yargıtay Hukuk Dairelerinde, 'C' kod adı ile isimlendirilenlerin Yargıtay Ceza Dairelerinde görev yaptıkları, isimlendirmelerde yer alan 0, 1, 2, 3 rakamlarının grup içerisindeki hiyerarşiye ilişkin sıralamayı, '0' ile kodlamanın ise grup sorumlusunu gösterdiği, harf ve rakam ile gruplandırmalardan sonra (C3, H2 vb.) bazı isimlendirmelerde kullanıcının adı ve soyadının baş harflerinin eklenmesi suretiyle kod adı oluşturulduğu anlaşılmıştır.

...

32. Danıştay Beşinci Dairesinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/1/2022 tarihli ve E.2020/1197, K.2022/146 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/6/2019 tarihli ve E.2016/58146, K.2019/4158 sayılı kararında "FETÖ'ye İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında yukarıda belirtilen tespitleri destekler mahiyette, FETÖ'nün niteliğine ilişkin aşağıdaki beyanların yer aldığı görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulana M.Ü. ye ait Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 21/10/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı: "...Şunu söylemem gerekiyor ki cemaat farklı sınav evlerinde kalan şahısları birbiriyle tanıştırmaz. ... Bu yapı sizi asla boşa bırakmaz, yani üniversiteden mezun olduğunuzda sınav çalışma eviniz hazır, sınavı kazanınca mülakat referans listeniz hazır, bunların her aşamasından sorumlu olan kişiler vardır. ...Kural olarak bu yapı gizlilik üzerine kurulu olduğundan bir evde kalan diğer evde kalan kişileri tanımazdı. Ama biz bazen tanıştığımızda kimin bizden olduğunu hissediyor ve anlıyorduk. Biz staja başladıktan sonra bize yavaş yavaş tedbire riayet etmemiz hususu anlatılmaya başlandı. ...bu yapıda ciddi bir hiyerarşi söz konusuydu. Ben maşımın bekarken %15'ini, evlendikten sonra ise %10'unu cemaate himmet olarak verdim. ...Evde kalan kişi sadece ev abisini tanır. Kimsiz birinin üst abileri tanıma şansı yoktur. Staj esnasında bize namazınızı gizli kılın gerekirse zorunlu hallerde namazlarınızı cem edin diyorlardı. Ramazan orucunuzu tutun ancak gerekirse oruç tutmuyormuş gibi davranın diyorlardı. Bunun haricinde önemli bir husus da bize evliliğin faziletleri anlatılıyordu. ...Evlilikten sorumlu abi, evlendirmeyi düşündüğü erkeğe gelerek

erkekten bir vesikalık fotoğraf ve bir CV ister, devamında bu CV'yi ve fotoğrafı bir havuza atardı. Aynı işlemi bayanlar için de yapıyorlardı. Devamında evlilikten sorumlu abi kendince uygun gördüğü eş adaylarını birbirleriyle tanıştırtıyordu.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulmuş A.A.ya ait Kilis Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 23/06/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '17-25 Aralık süreci sonrası örgütün sivil imamı Erdal kod adlı şahsın katıldığı ...bir toplantıda sivil imam adlilere hitaben 'elinizde ...siyasal iktidara ilişkin yolsuzluk ihale usulsüzlüğü vs. gibi ses getirecek dosya varsa, bu tarz ses getirecek dosyaları bekletmeyin, hemen davasını açın.' dedi. ...Örgüt mensuplarının deşifre olmasını önlemek için tedbir ya da ruhsat diye tabir edilen yöntemler uygulanmaktaydı. Bu kapsamda örneğin; cuma namazına gitmememiz, adliye de namazları ima ile (göz ile) kılınmaz, eğer mümkünse namaz vakti yetişiyorsa namazları cem ederek (birleştirilerek) evde kılmamız, ramazan ayında eğer belli olarsa oruç tutmamız ve gerektiğinde alkol almamız talimatlandırılmıştı. ...Bizim mezuniyet balomuzda, o dönemki yargı bürokrasisinin hassasiyeti de gözetilerek protokol masalarından görülecek açıldaki ön sıra masalara hep örgüt üyeleri oturtulmuş ve bunlara alkol almaları talimatlandırılmıştı diye biliyorum. ...Seçim [2014 tarihli HSYK seçimi] süreciyle ilgili son olarak belirtmek istediğim, örgütün ByLock üzerinden birbirleriyle haberleşerek Facebook'taki hâkim-savcı gruplarında ya da adalet.org'da organize bir şekilde hareket ederek bağımsız aday tanıtımının altına adayı övücü, parlatıcı, adayı ön plana çıkartıcı yorumlar yapılmasının sağlanmasıydı. Buna örnek olarak bir olay anlatabayım; R.Ş. mahkemede yanıma gelip bana te[le]fonundaki ByLock mesajını okuttu. Yazının içeriğinde; --Tüm arkadaşların dikkatine, şu gün şu saatte Facebook'taki hâkim savcı gruplarında ve adalet.org'da '[İ.Ç.] Gerçeği' isimli bir paylaşım yapılacaktır. Paylaşımın altına bağımsız aday [İ.Ç.yi] övücü yorumlar yapıp destekleyelim ... Görüldüğü üzere örgüt sosyal medyada organize bir şekilde hareket ederek seçimde başarılı olmayı amaçlamıştır. ...FETÖ yargı mensuplarını T1, T2, T3, T4, T5 üst başlığı/tasnifi adı altında grup grup, hücre tipi yapılandırılmıştır. T3'teki bir kişinin ekstra bir tanışıklık yoksa diğerlerini bilmesi mümkün olmadığı gibi, yine T3 altında yer alan grupların da birbirini tanıması genel kuraldır. Tedbir denilen gizlilik kurallarına riayet edilerek bu gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ama özellikle Ankara'da staj döneminde bu gizliliği sağlayamadılar. Bir çok farklı gruba mensup kişi birbirlerini bir şekilde tanıdı veya başkasından duymak suretiyle öğrendi. Ancak tedbire son derece riayet edenler kendilerini gizleyebilmiştir.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulmuş M.Ö.ye ait Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 18/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 'Taşra yapılanmasında o dönemki adı ile cemaatin bu yapılanması profesyonel olarak yürütülüyordu. 2002 yılından itibaren taşra yapılanması kendi içerisinde T1, T2, T3, T4, T5 şeklinde bölümlere ayrılmıştı. ('T' taşra anlamına gelen yapılanmayı simgelerdi). T1 grubu 39 bin sicilden daha önce gelenlerdi. T2 grubu 39 bin, 42 bin sicilileri, T3 grubu 92 bin 109 bin arası sicilileri, T4 grubu daha sonraki sicilileri, T5 grubu 125 bin ve sonraki sicilileri ifade ederdi.'

Sonuç olarak FETÖ'nün, yıllar itibarıyla takiye (olduğundan farklı görünme) esasına dayanan uzun vadeli bir projenin aşamalarını izleyerek kurduğu strateji doğrultusunda, kamu kurumlarında ve yargı organlarında demokratik devlet düzeninden ayrıştı ve ona paralel şekilde teşkilatlanmak suretiyle ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve demokratik hukuk devletini tehdit edici, anayasal düzene sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar gösteren bir yapılanma hâline geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu yapılanma tarafından 15 Temmuz 2016 gecesi anayasal düzene, demokratik kurumlara ve bizzat Türkiye Milletine karşı darbe teşebbüsünde bulunulmuştur.

Darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesini takip eden günlerde, söz konusu kalkışmaya dâhil olan kişilerin telefon konuşmaları ve mesajları ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (B. No: 2016/22169, 20/06/2017) kararında da yer alan, darbe teşebbüsünün şüphelilerinden olan Komiser Yardımcısı E.G.nin telefonunda bulunan mesajlar bunlara örnek teşkil etmektedir. E.G.nin telefonunda, 'önemli, durum kötü, çok acil duyuru. tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, demokrasi, seçilmiş irade falan desinler, ama fazla da asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler, herkes -darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez- desin, asla hükümete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi' şeklinde mesajların bulunduğu tespit edilmiştir."

33. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 14/4/2025 tarihli ve E.2024/1375, K.2025/829 sayılı kararında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

İdari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargısal denetiminin, kural olarak söz konusu işlemlerin tesis edildikleri tarihteki hukuki duruma göre yapılması esas ise de, dava konusu edilen işlemlerin niteliğine göre idari işlemin tesis edildiği tarihten önceki dönemi ilgilendirmesi koşuluyla, yargılama sürecinde veya daha sonra ortaya çıkan tüm bilgi ve belgelerin işlemin hukuka uygunluk denetiminde göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Bu çerçevede, FETÖ/PDY terör örgütünün, büyük bir gizlilik ve takiye içinde Devleti ele geçirmek amacıyla yasadışı faaliyetlerde bulunduğu, söz konusu örgütle olan iltisak veya irtibatın, 21/07/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hal ilan edilmesinden çok daha önceki süreçte de ortaya çıkabileceği, bir anda ortaya çıkmasının mümkün olmadığı, örgütün yapılanma yöntemi de göz önünde bulundurulduğunda iltisak veya irtibatın uzun bir süreci kapsadığı değerlendirilmektedir.

"..."

b. Sohbet Adı Altındaki Toplantıların Niteliğine İlişkin Kararlar

34. Danıştay Beşinci Dairesinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 4/7/2023 tarihli ve E.2022/3098, K.2023/1546 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 4/7/2022 tarihli ve E.2017/6793, K.2022/5506 sayılı kararında yer alan bazı ifadeler şöyledir:

"...

...eski AYİM üyesi H.D.nin 29/03/2018 tarihli ifadesi 'Harp okulunda iken 1992 - 1993 yıllarında ... cemaatle tanıştım... Koca Mustafa Paşada Zeyd kod adlı (gerçek ismini hala bilmiyorum) cemaat abisi ile tanıştım ve cemaat evine gidip gelmeye başladım.... Fetullah Gülen vaaz kasetlerini de izliyorduk, sohbet yapılıyordu. ... Daha sonra 1994 yılında mezun olup Gölçük'e tayin oldum. ... ismini hatırlamadığım bir abi geliyordu ...tedbir amaçlı komşuların duymaması için Fetullah Gülen'in vaaz kasetleri dinlenmiyordu. ... Deşifre olmamamız için bu tedbiri uyguluyorduk. ... yukarıda bahsettiğim, gittiğim ve kaldığım bütün evlerde deşifre olmamak adına cemaat abilerinin kesin emri üzerine Fetullah Gülen kasetlerini izlemiyorduk, ... Ancak bu toplantılarda Fetullah Gülen'i övücü, yükseltici biri olduğu, müstehit olduğu, daha sonra da cemaat güçlenince Fetullah Gülen'in mehdi benzeri gibi lanse edildiği ve bu şekilde insanların cemaate mutlak itaat etmesi isteniyordu. Hatta

ben kendi akrabamla evlenmek istediğimde ilk başta buna karşı çıkmışlardı. Bu konuda beni kararlı gördükleri zaman kabullenmişlerdi. Şunu demek istiyorum, mümkün olduğunca bütün özel hayatımız dahil olmak üzere bütün hayatımızı (sosyal, siyasal, ekonomik) belki de ruhsal durumumuzu bile kontrol altında tutuyorlardı...Mezun olup mesleğe başladktan ve maaşa kavuştuktan sonra mümkün olduğunca düzenli olarak değişmekle birlikte evlendikten sonra maaşımın 1/20'sini elden cemaat abisine veriyordum. Görmemekle beraber yukarıda isimlerini saydığım kişilerin himmet adı altında para vermeleri cemaat sisteminin gereği idi (cemaat mensuplarının olmazsa olmaz koşulu idi). Cemaat ayrıca üstlerimizle iyi geçinmemizi, her türlü tedbiri almanızı, ortaya çıkmamak için gerektiğinde içki içmemizi hatta söylemlerimizde bile dikkatli olup dini tabirleri kullanmamamızı istiyorlardı. Nitekim kod ismi kullanmamızın sebebi de gizlilikti. Benim kod adı "Halit" idi. Bizim sivil cemaat mensupları ile herhangi bir ilişkimiz olmazdı. Sadece cemaat abisi sivil olurdu. Bu kişi yada kişiler de sohbet sırasında bize tavsiye ve telkinde bulunurlardı. ... Cemaat mensuplarının kendi aralarındaki ilişkiye gelince; Genel olarak [yanı] görev yerindeki kişiler grup yapılmaya çalışılırdı. Bu tek de olabilirdi çok da olabilirdi. Gruptaki kişi sayısı akademi döneminde iken daha çok olabiliyordu. Ancak kıdem yükseldikçe cemaat mensubu diğer üyelerle ilişki minimum seviyeye indirilir, kural olarak tek bir kişi ile muhatap ettirilirdi. Askeriye içindeki diğer cemaat mensupları ile de muhatap ettirilmezdi. Örneğin ben mesleğim sonuna doğru kıdemli olduğum için tek gittiğim zamanlar oldu. 1996 ... Gölcük'te lojmanlara taşındım. ... arkadaşlarla İstanbul'da Mustafa kod adlı abinin Erenköy'deki cemaat evine gidiyorduk. ... Vaaz kasedi yada CD de izlenebiliyordu. Yukarıda belirttiğim şekilde Fetullah Gülen anlatılırdı. Daha sonra İstanbul Koşuyolunda Abdullah kod adlı cemaat abisine gitmeye başladık. ... Daha sonra Türkiye'ye 1999 yılı Eylülünde depremde sonra döndük. Depremde dolayı üs tahrip olduğu için gemiler Marmaris'e taşındı. Ben de gemiyle beraber Marmaris'e gittim. Burada sadık kod adlı cemaat abisi ile görüşüyorduk. ... beraber veya tek başına Sadık isimli abi ile görüşüyorduk. 2000 - 2003 yılları arasıydı. 2003 yılında akademi kazandım. Akademi girmem kendi isteğim ve cemaatin yönlendirmesi ile olmuştur. Akademi sınavlarına hazırlanırken cemaatin hazırladığı çalışma CD ve kitapları bize gönderildi. O kadar profesyonelle hazırlanmıştı ki bu dokümanları okuyup biraz da çaba gösterdiğiniz de sınavı kazanamama gibi bir durum söz konusu olamazdı. Akademiye Acıbademde Abdürezzak kod adlı cemaat abisi ile görüşüyorduk. Burada birinci sınıflardan grup halinde görüşüyorduk. ... Akademi öğrencileri arasında bir yarış olduğu için sivil abiler bize hocaların gözüne girmemiz için ve hocaların bize iyi kanaat notu vermesi için hoşlarına gidecek davranışlarda bulunup iyi notlar almanızı isteniyordu. Biz de gerek sosyal faaliyetlere katılm olusun gerekse hocaların gözüne girecek davranışlarda bulunuyorduk. Akademiden sonra Gölcük'e tayin oldum. Burada Marmaris'teki Sadık abi de cemaat tarafından gönderilmişti. Çünkü abilerde de bir nevi tayin sistemi vardı. Bunların görev yerlerini belirli periyotlarla değiştirildiğini biliyorum. İzmit'te sahil evleri tarafında evi vardı. Buraya hatırladığım kadarı ile F.G. ile gittik. Daha sonra da H.D. ile beraber gittik. ...2007 yılında Ankara'ya DKK'ya tayin oldum. Burada Mustafa kod adlı bir abiye Şentepe tarafındaki evine gittim. Şubede tek olduğum için (şubede 3 kişi çalışıyordu) tek gidip geldim. ...2008 yılında Marmaris Aksaz'da TCG Gaziantep gemisine tayin oldum. 2008 - 2013 yılları arasında TCG Gaziantep gemisinde görev yaptım. Gemi ilk önce Gölcük'te modernizasyonda idi. Daha sonra Marmaris'e indi. Burada Tarık kod adlı cemaat abisinin Armutalan'daki evine gidip geldim. ... 2013 yılında DKK Karargahına tayin oldum. Burada Levent kod adlı E.A'nın GİMAT'ın arkasındaki polis teşhisinde gösterdiğim evine tek gidip geldim. Orada askeriye sınıfında yalnız ben vardım. ... Ben fiili olarak 2015 Eylül ayında AYİM'de çalışmaya başladım. Levent kod adlı abim beni Ertuğrul kod adlı TPE Av. T.B. ye teslim etti. Ertuğrul kod adlı abi ile görüştüğümüzde; özellikle öğrenci dosyaları olduğunu, burada da ağırlıklı somut bilgi ve belgelere göre hareket etmem gerektiğini söyledi. Zaten gelen bilgiler de genelde tek satırlık "... okulundan mezundur, yurdunda kalmıştır, babası cemaate bağlı 'da çalışmaktadır." gibi teyit edilmesi gereken bilgilerdi. Ertuğrul abi bana cemaat mensubu arkadaşlarımızın atılma,

uzaklaştırılma dosyalarıyla ilgili somut bilgi ve delil isteyin. Siz somut bilgi ve delil isteyin zaten böyle bir bilgi gelmez. Bundan sonra da lehe hareket edersiniz gibi şeyler söyledi. Biz de ona göre hareket ettik. Ancak somut olarak bilginin geldiği dosyalar olduğunda gereken ne ise onu yaptım. ... Ertuğrul kod isimli Av. T.B. bana aynı dairede görev yapan kurmay üye E.Ş.'nin bir süredir orada görev yaptığını ve davalarla ilgili hareket tarzını belirlerken onu da dikkate almamı, E.Ş.'nin de cemaat üyesi olabileceğine benzer şeyler söyledi. ... Ayrıca şunu da belirtmek isterim ki yukarıda isimlerini verdiğim ve benimle ilgilenen cemaat abileri beni bir sonraki cemaat abisine teslim ediyordu, adeta zimmetliyordu. Bu silsile şeklinde devam etti. ...'

...

...askeri yargı mensubu olarak görev yapmış olan İ.Y.'nin 02/01/2017 tarihinde Sivas Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadesi '... Bu kaldığım ev o dönem cemaat olarak adlandırılan örgütün evlerinden farklıydı. Hareketli bir ev değildi. Çok fazla eve giden gelen olmuyordu. Diğer evlerdeki gibi çeşitli faaliyetler yapılmıyor, esnaf yardımları gelmiyor, daha doğrusu sivil şahıslarla iletişime girilmiyor, toplantı ve organizasyonlar yapılmıyordu. Yine bu evin abilerince başka öğrencilerin eve getirilmemesi, yine diğer evlerle iletişim kurulmaması yönünde telkinlerde bulunuyorlardı. Bu sistemde sadece bizim bildiğimiz 2 ev vardı. Diğer evle iletişim kuruyorduk. Hatta neredeyse sürekli olarak görüşüp aynı ev gibi hareket ediyorduk. Yine bu evde kalan öğrencilerin bazıları "İlçe Hizmeti" denen bir görev alıyorlardı. Bu görev kapsamında askeri liseler ve harp okullarının bulunduğu iller hafta sonları gidiliyordu. Görevin içeriğini tam olarak bilmiyorum. Çünkü bana bu görev hiç teklif edilmedi. ... Evden ayrılmaya yakın bir tarihte ise bana Ankara'daki çalışma evlerine beni yönlendireceğini söyledi. Ben de o görüşme sırasında çalışma evlerinin olduğunu öğrendim. ... Keçiören'de bulunan yerini gösterebileceğim başka bir eve gönderdiler. Yaklaşık 4 ay bu evde kaldım. ... Ben sınavları geçtikten sonra bir dönem daha çalışma evinde kaldım. Burada bana ilk maaşımızın tamamını, diğer aylarda ise %20'sini zekat olarak ödememiz gerektiği söylendi. ... 2012 Eylül ayında Hakim adayı Teğmen olarak Ankara Adliyesinde staj eğitimime başladım. Çalışma evinden tanışmış olduğum A.M.T. ile Yenimahalle yolu üzerinde Hastane Metro Durağından inildiğinde çok yakın olan bir yerde ev kiraladık. ..., ak[a]binde Mustafa kod adlı bir şahıs bizim evimize geldi. İlk defa bu şahsı burada gördüm. Bildiğim kadarıyla bu şahıs TİB'de çalışıyordu. Hakim veya savcı olup olmadığını bilmiyorum. Olmadığını tahmin ediyorum. ... 2-3 haftada bir evimize gelerek sohbet yapıyordu. Sohbet muhabbet şeklinde geçiyordu. ... Örgüt lideri Fethullah GÜLEN'in Bamteli olarak yayınlanan videolarını bize izletiyordu. Yine dini sohbetler gerçekleştiriyordu. ... Bu şahıs ben Sivas iline atanana kadar bizimle ilgilendi. 2013 yılı Temmuz ayında Sivas askeri savcısı olarak atandım. Bunun üzerine Mustafa kod adlı şahıs beni aradı ve Ankara ilinde şu an hatırlamadığım bir eve beni davet etti. ... Bu eve gittiğimizde Mustafa isimli şahıs beni Levent isimli bir şahısla tanıştırdı. Mustafa isimli şahıs bana Levent isimli şahsın Sivas ilinde bizimle ilgileneceğini ve bize sohbet vereceğini söyledi. Bu konuşma sonrası diğer odaya geçtiğimizde dönem arkadaşım ve Sivas'ta beraber çalıştığımız F.T. de yan odadaydı. Birbirimizi görünce şaşırdık. İkimize de Sivas'a geldiğimizde sohbetleri beraber alacağımız söylendi. Muhtemelen şahsa telefon numaramızı da verdik. Temmuz ayında Sivas iline geldiğimizde F.T. ile birlikte Kümbet mahalesinde bir ev kiraladık. Levent isimli şahıs bu konuda bize herhangi bir yardımda bulunmadı. İlerleyen günlerde telefon ile bizimle irtibata geçti. Kiralamış olduğumuz eve gelerek birlikte geldiği Latif kod adlı şahsı bizimle tanıştırdı ve sohbetleri bu şahısla birlikte yapacağımızı bize söyledi. Bu şekilde bizi Latif isimli şahsa teslim etti. ... Latif kod adlı şahıs ile tanıştıktan birkaç hafta sonra Latif beni ve F.T.'yi kendi evine davet etti. Bu eve gittiğimizde aynı yerde görev yaptığımız askeri hakim M.B.'nin de burada olduğunu gördük. Latif isimli şahıs bize bundan sonra sohbetleri üçümüze yapacağını söyledi. Sohbetler genellikle bizim bekar evimizde gerçekleşti. Yine bu

olaydan sonra 2013 yılı Ekim aylarında Latif kod adlı şahıs bizi evine davet etti. Ben [F.] ve Mustafa bu eve gittik. Eve gittiğimizde Levent isimli şahıs da oradaydı. Bizimle tek tek ayrı ayrı görüştü. Bu görüşmede bizimle evlilikle ilgili görüşlerimiz konusunda fikirlerimiz soruldu... Yine aynı konu hakkında onların bilgisi dışında herhangi bir adım atmamamız konusunda ikazlarda bulundu. Mesleki hayatım boyunca bir kez Mustafa isimli şahsa da 2013 yılı Ağustos ayında bir defa 250 tl tutarında himmet parası ödedim. Daha doğrusu benden bu parayı zekat olarak istiyorlardı. Benim bir miktar borcum vardı. Onlar da bu durumu biliyorlardı. Bir kaç kez daha istediler ancak ben bu durumu bahane göstererek ödemedim. Hatta bu nedenle maasımızın hareketi olmadığını söylüyorlardı. ...Yukarıda da anlattığım gibi birçok kez onların bilgisi dışında evlilik girişiminde bulunmamızı sert bir şekilde ikaz ediyorlardı.'

..."

35. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 3/3/2022 tarihli ve E.2022/9.MD-51, K.2022/141 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Örgütün temel direği, olmazsa olmazı bu toplantılardır. Nitekim terör örgütü lideri bu konuda şunları söylemiştir:

'Evvla kendimiz bu hizmetin büyüklüğünü kabul edelim, başkalarına anlatmadan. Evet, yani bu öyle bir hizmettir ki bunu müteveli toplantısındaki bir akşam bile hiçbir şeye feda edilemez. Ne kadar feda edilemez yani? Mesela annemiz babamız ölse feda edilemez. Gider geçer, belli bir fasıldan sonra başında durur kaldırırız. Ama buraya gelinir. Çünkü bir arkadaş iki arkadaş buraya gelmeyince gelenlere gelinmiyor olabileceği fikri verilir. Gelenlerin şevki göndürülür. Kuvveyi maneviyesi kırılır. Biz her bir yerlerimiz şu cemaatin kuvveyi maneviyesini takviye etmek üzere el ele tutup omuz omuza verme mecburiyetindeyiz. İhlası salesinde buna temas ediyor. Birisinin geriye durması diğer arkadaşları (...) sarsabilir. Allah'ta diyor, o fabrikayı katar karıştırır, o saatin çarklarını katar karıştırır diyor. Demek biz öyle fabrikanın çarkları öyle saatin çarkları hâline gelmişiz ki bu çarklardan bir tanesi dursa muvakkaten bu durgunluk, duraklama bütün çarklara sirayet ediyor. Birbirimizle çok bütünleşmişiz. Bu bütünleşmenin manevi keyfiyetini yani tablonun öbür yanını ben görüyorum, tahminde edemiyorum. Fakat Allah bir araya gelmeyi böyle bu bütünleşme adına çok önemli sayıyor. Önemli kabul buyuruyorsa şayet bizim için bu çok önemli olmalıdır. Biz burada bir cemaat teşkil ediyoruz ve Allah'ın eli cemaatle beraberdir. (...) Arkadaşlarımız cennete giden yollardaki tıkanıklıkları açacak, herkesi gelmeye mecbur edecekler. (...) O zaman bu fedakâr arkadaşlarımıza bir gece gelmemeye bir şey takdir edelim. Bir gece müteveliye gelmezse acaba ne takdir edelim? Bugünkünü muaf tutacağız. Mesela Nejat Bey yok, (X) yok, mesela Celal bey de yok. Başınız sağ olsun. O aksatmazdı da benim şeyimdi o, izin alması lazım giderken, manevi şeyin yanında bir şey takdir edelim. Veremezlerse ben vereyim onu. Öyle bir şey söyleyelim ki ben veremeyeyim onu. Mehmet Bey diyor ki bir senelik burs versin. (Konuşmalar) Bir kere atlatana bir senelik burs takdir edelim. Ne güzel şey yine cennete giden yolda tıkanıklık açılıyor.'

Sohbet toplantılarını, çeşitli alt başlıklar altında incelemek ve sınıflandırmak mümkündür. Ortaokul döneminde irtibata geçilen çocuk yaştaki kişilerin katıldığı sohbet toplantıları "keyfiyet" odaklıdır. Bu toplantı türünde, evlere gelenlere yoğun ideolojik eğitim programı uygulanmaktadır. Bunun haricinde sivil/bölge yapılanmalarında ve mahrem yapılanmalarda gerçekleştirilen toplantılar ise iki genel kısımdan oluşmaktadır. Birincisi keyfiyet denilen örgütsel bağ oluşumunu sağlayan, destekleyen ve geliştiren kısım, ikincisi ise örgüt idaresi ve stratejileri ile alakalı "iş/meslek" konularının görüşülmesi kısmıdır.

Keyfiyet odaklı toplantıların işleyişine bakıldığında;

- "Pırlantalar" olarak adlandırılan Fetullah Gülen'in kitaplarını okuma,

- Önceden kayda alınmış sesli ve görüntülü kayıtlarını dinleme ve izleme,

- Haftalık Banteli sohbeti, Sızıntı, Çağlayan dergisi vb. yazılarını okuma/izleme,

- Örgüt mensubu yazarların kitaplarından ve yazılarından kesitler okunması, anlatılması,

Gibi faaliyetlerle örgütsel değerler aşılanmaktadır.

Daha önce de açıklandığı gibi bu faaliyetler rastgele değildir; belli bir plan ve sistem dahilinde zamana yayılarak ışık evlerine gelmesi sağlanan herkese uygulanmaktadır. Bu toplantıların belli bir takvime göre, önceden belirlenmiş hedeflere ulaşılacak şekilde ayarlandığı ele geçirilen belgelerde açıkça görülmektedir. Bir yıl içinde sohbet toplantılarına katılan kişilere örgütün temel değerlerinin hemen hemen hepsinin eğitiminin verildiği anlaşılmaktadır. Ondan sonraki süreçte de her yıl, yine belli bir plan ve program doğrultusunda bu değerler çerçevesinde "ideolojik örgüt eğitimi"nin verilmeye devam ettiği görülmektedir.

Sohbet toplantılarının fonksiyonlarına ve verilen ideolojik eğitimin içeriğine bakıldığında;

- Olağanüstü kişilik bilincinin aşılması, (Fetullah Gülen'in insanüstü özelliklere sahip, ilahi irade tarafından seçilmiş ve özel bir misyonla dünyaya gönderilmiş, her dediği ilahi iradenin isteklerini yansıtan ve yanlış olması mümkün olmayan bir kişi olduğuna iman edilmesi)

- Kutsal dava fikrinin yerleştirilmesi, (Fetullah Gülen'in olağanüstülüğüne iman etmiş kişilerin, ona verilen kutsal görevleri, ona bağlanan kutsal orduyuyla başaracağına olan inanç)

- Ham olarak gelen hedef şahısların örgüt elemanına dönüştürülmesi, bu hedef şahıslara örgütün ideolojisi ile öğretilerinin empoze edilmesi,

- Toplantıya katılanların bireysel dönüşümlerinin sağlanması ve radikalleştirilmesi,

- Grup aidiyetinin keskinleştirilmesi,

- Dayanıklılık, katı disiplin ve mutlak itaatin sağlanması,

- Bağlılık, güven ve sadakatin oluşturulması,

- Birlik ruhunun sağlanması,

- Örgüt idealleri doğrultusunda mücadele ederken başa gelebilecek her türlü zorluk ve acıya (örgüt içinde imtihan olarak adlandırılır) karşı insanı kayıtsız kılan bir dayanıklılık kazanılması, psikolojik olarak önceden hazırlanılması,

- Hizmet uğruna ölmenin erdemi ve mükâfatının cennet olduğu bilincinin yerleştirilmesi,

- Moral değerlerin ve mücadele kapasitesinin yükseltilmesi,

Şeklinde olduğu görülmektedir.

Sohbet toplantılarının örgütün temellerinin dayandığı en önemli taşıyıcı sütun olması dolayısıyla gizlenmesi ve dış müdahalelere karşı çeşitli şekillerde korunması gerekmektedir. Örgüte hâkim olan gizlilik ilkesi, diğer uygulama ve faaliyetlerde olduğu gibi sohbet toplantılarının da koruyucu kalkanıdır. Bu toplantıların ne zaman, nerede yapıldığı açık ve şeffaf değildir. Özellikle mahrem hizmetler toplantılarının gizliliği için birçok tedbir uygulanmaktadır. Yine gizlilik ilkesi gereği bu toplantılar "dini faaliyet, dini sohbet" kılıfı altında hedef sapıtma yöntemi kullanılarak ardındaki örgüt gerçekleri saklanmaya çalışılmaktadır.

Örgütün toplantılara bakışı gayet nettir. Elemanların örgüt içi değerinin toplantılara katılma durumuna göre belirlendiği örgütten ele geçirilen bütün belge ve dokümanlarda açıkça görülmektedir.

Toplantılara aksatmadan, düzenli katılanlar ele geçirilen bütün fişleme belgelerinde en sadık, en yüksek mertebede yer alan kişiler olarak nitelendirilmektedir. Ara sıra aksatanlar, bir alt basamakta yer almakta ve kendi içinde aksatma sıklığına göre sıralanmakta/sıralanabilmektedir. Aksatma sıklığı artanlar ve gelmemeye başlayanlar "Ümit" pozisyonuna düşürülmekte, bunlar da kendi içinde kategorilere ayrılarak tekrardan kazanılmak amacıyla özel stratejilerle yaklaşılmaktadır. Bu çabaların da sonuçsuz kalması ve kişinin irtibatı keserek toplantılara katılmaması örgütün çıkma anlamına gelmektedir.

Diğer terör örgütleriyle mukayese edilemeyecek ölçüde gizliliğe büyük önem veren FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütünün; yasa dışı faaliyetlerinin bilinmesinin önüne geçmek ve meçhulde kalmasını sağlamak, örgüt mensubunun güvenliğini gerçekleştirmek ve kriptolanması ile deşifre olmasını engellemek, yapılması planlanan eylemin veya yasa dışı faaliyetin başarıya ulaşmasını temin etmek, yasa dışı faaliyetlerin akabinde mümkün olduğunca az iz ve emare bırakmak amacıyla yönelik olarak kod ad kullanılmakta ve yine mahrem hizmetlerde kullanılan evlere yerleştirilen öğrencilere özellikle kod adı verilerek özel derslere tabi tutulmaktadır.

Örgütün neredeyse tüm uygulamalarında olduğu gibi gizlilik de istismar edilen dini kavramlarla kamufla edilmekte, örgüt jargonunda tedbir olarak adlandırılmaktadır."

c. Yargılama Usulüne İlişkin Danıştay Kararları

36. Danıştay Beşinci Dairesinin 13/6/2022 tarihli ve E.2021/3516, K.2022/4605 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

... Davalı idare bünyesinde öğretmen olarak görev yapmakta iken 672 sayılı Kanun Hükmünde Kararname eki listesinde ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılan davacı tarafından, göreve iade talebiyle OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvurunun reddine ilişkin 30/04/2018 tarih ve 2018/13907 sayılı işlemin iptali istenilmiştir.

... Ankara 19. İdare Mahkemesinin 18/09/2020 tarih ve E:2018/4713, K:2020/2494 sayılı kararında; davacının kesinleşmiş mahkeme kararı ile terör örgütü FETÖ/PDY ile üyelik düzeyinde ilişkisinin varlığı tespit edilmiş olduğundan, kamu görevinden çıkarılması gerektiren diğer delillerin incelenmesine gerek kalmaksızın, kamu görevine iadesi istemiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvurunun reddine dair dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Belirtilen gerekçelerle davanın reddine karar verilmiştir.

... Davacının istinaf başvurusunda bulunması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 14. İdare Dava Dairesinin 17/02/2021 tarih ve E:2021/1, K:2021/101 sayılı kararıyla; istinaf başvurusuna konu İdare Mahkemesi kararının hukuka ve usule uygun olduğu ve söz konusu kararın kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığı belirtilerek 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinin 3. fıkrası uyarınca istinaf başvurusunun açıklanması olarak reddine karar verilmiştir.

...

...kamu görevinden çıkarılma gerekçelerinden olan 'üyelik' unsuru, ceza kanunları ile tanımlanmış bir suç olduğundan idari yargı mercilerinin bu yönde bir inceleme yapmaları ve tespitte bulunmaları mümkün değildir. Zira Anayasa Mahkemesinin 24/06/2021 tarih ve E:2018/81, K:2021/45 sayılı kararıyla, 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin 1. fıkrasının birinci cümlesinde yer alan '...üyeligi, mensubiyeti veya...' ibaresinin iptaline karar verilmiştir. Bu nedenle idari yargı yerlerince terör örgütleri ile iltisak ve irtibat noktasında değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda; ilgililer hakkında silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan verilen takipsizlik ya da beraat kararları ilgilinin FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının bulunup bulunmadığı yönünden farklı bir değerlendirme yapılmasına hukuki engel oluşturmayacağı gibi, ilgili hakkında örgüt üyeliğinden kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunması, anılan mahkûmiyetin gerekçesi olan maddi tespitler yönünden ilgili hakkında irtibat ve iltisak kavramları yönünden idari yargı yerlerince ayrıca bir irdeleme yapılması gerekliliğini ortadan kaldırmayacaktır. Şüphesiz terör örgütüne üyelik suçundan kesinleşmiş mahkûmiyet kararının bulunması irtibat ve iltisak değerlendirmesi yönünden önemli bir veri olmakla birlikte dava konusu işlemin irtibat ve iltisak sebebine dayanması nedeniyle idari yargı yerlerince işlemin sebep unsuruna uygun ayrıca değerlendirme yapılması zorunludur.

Söz konusu değerlendirmeler ışığında, kanun hükmünde kararname eki listede kamu görevinden çıkarılan kişilerin, göreve iade talebiyle OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvuruların Komisyon tarafından reddi üzerine açılan davalarda; idari yargı mercilerince, kişilerin terör örgütleri ile irtibat ve iltisakının bulunup bulunmadığı hususunun, Komisyon kararında yer alan veya davalı idarece dosyaya sunulan tespitler ile davacı hakkında yürütülen ceza soruşturması veya yargılamasında elde edilen maddi delillerin birlikte dikkate alınması suretiyle irdelenmesi gerekmektedir.

Bu durumda, İdare Mahkemesince davacının kamu görevinden çıkarılmasına yönelik sebep unsuru olarak dosyaya eklenen delil ve tespitlere ilişkin iltisak ve irtibat kavramları yönünden irdeleme ve değerlendirme yapılmadan verilen hükmün Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olan gerekçeli karar hakkına aykırı olduğu açıktır.

Bu itibarla, davanın reddi yolunda verilen İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun reddine ilişkin temyize konu Bölge İdare Mahkemesi İdar[ı] Dava Dairesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.

..."

37. Danıştay Beşinci Dairesinin 24/6/2022 tarihli ve E.2022/8700, K.2022/5420 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“ ...

... Davalı idare bünyesinde görev yapmakta iken 672 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarılan davacı tarafından, OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna yapılan başvurunun reddine dair 04/09/2018 tarih ve 2018/32124 sayılı işlemin iptali istenilmiştir.

... Ankara 21. İdare Mahkemesinin 14/11/2019 tarih ve E:2018/5272, K:2019/2629 sayılı kararında; davacının kesinleşmiş mahkeme kararı ile terör örgütü FETÖ/PDY ile üyelik düzeyinde ilişkisinin varlığı tespit edilmiş olduğundan, kamu görevinden çıkarılmayı gerektiren diğer delillerin incelenmesine gerek kalmaksızın, kamu görevine iadesi istemiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'na yaptığı başvurunun reddine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Belirtilen gerekçelerle davanın reddine karar verilmiştir.

... Davacının istinaf başvurusunda bulunması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdar[ı] Dava Dairesinin 24/03/2022 tarih ve E:2020/7690, K:2022/1677 sayılı kararıyla; idare mahkemesi kararında, davacı hakkında İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 01/03/2018 tarih ve E:2017/143, K:2018/110 sayılı kararı ile silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan mahk[û]miyetine karar verildiği ve hükmün kanun yollarından onanarak kesinleştiği belirtilmiş ise de; UYAP kayıtlarının incelenmesinden 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 29. maddesi uyarınca söz konusu Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi kararına karşı temyiz yolunun açılması üzerine, dosyanın 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesi ile 5271 sayılı Kanuna eklenen geçici 5. maddenin 1/(f) bendi hükmü uyarınca Yargıtay'a gönderildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği, böylelikle davacı hakkındaki mahk[û]miyet hükmü henüz kesinleşmediğinden masumiyet karinesi uyarınca aleyhe değerlendirmeye alınamayacağı açıklamasıyla birlikte istinaf başvurusuna konu İdare Mahkemesi kararının hukuka ve usule uygun olduğu ve davacı tarafından ileri sürülen iddiaların söz konusu kararın kaldırılmasını gerektirecek nitelikte görülmediği belirtilerek 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinin 3. fıkrası uyarınca istinaf başvurusunun reddine karar verilmiştir.

...

...kamu görevinden çıkarılma gerekçelerinden olan 'üyelik' unsuru, ceza kanunları ile tanımlanmış bir suç olduğundan idari yargı mercilerinin bu yönde bir inceleme yapmaları ve tespitte bulunmaları mümkün değildir. Zira Anayasa Mahkemesinin 24/06/2021 tarih ve E:2018/81, K:2021/45 sayılı kararıyla, 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin 1. fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...üyeligi, mensubiyeti veya..." ibaresinin iptaline karar verilmiştir. Bu nedenle idari yargı yerlerince terör örgütleri ile iltisak ve irtibat noktasında değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda; ilgililer hakkında silahlı terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarından verilen takipsizlik ya da beraat kararları ilgilinin FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının bulunup bulunmadığı yönünden farklı bir değerlendirme yapılmasına hukuki engel oluşturmayacağı gibi, ilgili hakkında örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan kesinleşmiş mahk[û]miyet kararının bulunması, anılan mahk[û]miyetin gerekçesi olan maddi tespitler yönünden ilgili hakkında irtibat ve iltisak kavramları yönünden idari yargı yerlerince ayrıca bir irdeleme yapılması gerekliliğini ortadan kaldırmayacaktır. Şüphesiz terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarından kesinleşmiş mahk[û]miyet kararının bulunması irtibat ve iltisak değerlendirmesi yönünden önemli bir veri olmakla

birlikte dava konusu işlemin irtibat ve iltisak sebebine dayanması nedeniyle idari yargı yerlerince işlemin sebep unsuruu uygun ayrıca değerlendirme yapılması zorunludur.

Söz konusu değerlendirmeler ışığında, kanun hükmünde kararname eki listede kamu görevinden çıkarılan kişilerin, göreve iade talebiyle OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvuruların Komisyon tarafından reddi üzerine açılan davalarda; idari yargı mercilerince, kişilerin terör örgütleri ile irtibat ve iltisakının bulunup bulunmadığı hususunun, Komisyon kararında yer alan veya davalı idarece dosyaya sunulan tespitler ile davacı hakkında yürütülen ceza soruşturması veya yargılamasında elde edilen maddi delillerin birlikte dikkate alınması suretiyle irdelenmesi gerekmektedir.

Bu durumda, İdare Mahkemesince davacının kamu görevinden çıkarılmasına yönelik sebep unsuru olarak dosyaya eklenen delil ve tespitlere ilişkin iltisak ve irtibat kavramları yönünden irdeleme ve değerlendirme yapılmadan verilen hükmün Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olan gerekçeli karar hakkına aykırı olduğu açıktır.

Bu itibarla, davanın reddi yolunda verilen İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun reddine ilişkin temyize konu Bölge İdare Mahkemesi İdar[i] Dava Dairesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır."

d. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

38. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli ve 7069 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen "...ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar..." ibaresinin iptali talebi hakkındaki 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

14. 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında noterlik stajına engel mahkûmiyeti olanlar ile terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyecekleri hükme bağlanmakta olup fıkra da yer alan "...terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

15. Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâlin ilanına karar verildiği gözetildiğinde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyeceklerini düzenleyen kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenleme olduğu açıktır. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

...

30. Kuralda terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan kişilerin noterliğe kabul edilemeyecekleri belirtilmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan kavramlar genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu

söylenemez. Bu kavramların hukuki niteliği ve objektif anlamı yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumdadır.

31. Diğer yandan anılan kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesi de mümkündür. Bu bağlamda olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikeler gözetilerek olağanüstü hâl döneminde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunulup bulunulmadığının tespiti bakımından terör örgütleriyle üyeler arasındaki bağın varlığı konusunda yapılacak değerlendirme ile olağan dönemde yapılacak değerlendirmenin farklı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir.

32. Olağan dönemde anılan bağın varlığına yönelik olarak yapılacak değerlendirmenin somut olgulara dayalı bir temele sahip bulunması esasının benimsenmesi, kanunların Anayasa'ya uygun olarak yorumlanması gereğinin doğal bir sonucudur. Buna göre kural uyarınca ancak noterlik mesleğine alınmamasını haklı kılacak nitelikte olgusal temele sahip olan bağlantıların iltisak ve irtibat olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuşkusuz bu değerlendirme, her hâlükârda cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece kişinin noterlik görevine alınmasının uygun olup olmadığı yönünde yapılacak bir incelemeden ibaret olacaktır. Bu kapsamdaki değerlendirme ise noterliğe atama konusunda yetkili olan Bakanlık tarafından yapılacak olup söz konusu değerlendirme sırasında Bakanlık, kendisine yapılan bildirimlerle bağlı olmaksızın her türlü olay, olgu, bilgi ve bulguyu serbestçe gözetecektir.

33. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olma durumu farklı şekillerde ortaya çıkabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

...

35. Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmama koşulunun; farklı saiklerle hareket edilmesinin önüne geçmek suretiyle noterlerin görevlerini gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirmelerine, noterlik işlemlerine ilişkin güvenilirliğin sağlanmasına, görev sebebiyle öğrenilen sırların gerektiği gibi muhafaza edilmesine, görev ve yetkilerin kötüye kullanımının önlenmesine hizmet etmek suretiyle noterlik hizmetinin sağlıklı biçimde işleyişine katkıda bulunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın noterlik hizmetinde hukuki güvenliğin ve kamu yararının sağlanmasına yönelik amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

36. Diğer taraftan noterlik mesleğinin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilen anılan koşulla herkes için eşit bir uygulamaya öngörülmektedir. Başka bir anlatımla noterlik mesleğine kabul edilecekler bakımından belli bir gruba yönelik istisnai bir düzenleme getirilmemektedir.

37. Ayrıca kuralın uygulanmasından doğacak uyumsuzlukların yargıya taşınabilmesi mümkündür. Bu kapsamda kural yargı yoluna başvurma güvencesi bakımından herhangi bir sınırlama getirmediğinden noterliğe kabul edilmeyen bireylerin kuralın öngördüğü koşulun gerçekleşmediği, bir başka deyişle herhangi bir terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmadıkları iddiasıyla yargı yoluna başvurmalarında ve yargı yerlerince haklı bulunmaları hâlinde noterliğe girmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Buna göre Kanun'da kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yasal güvenceye yer

verildiğinden kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin kamu hizmetine girme hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu hizmetine girme hakkını sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

39. Anayasa Mahkemesinin 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrada yer alan "...Milli Güvenlik Kurulunca..." ibaresinin iptali talebi hakkındaki 3/6/2021 tarihli ve E.2020/18, K.2021/38 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun olmadığı öngörülmekte olup anılan fıkra da yer alan "...Milli Güvenlik Kurulunca..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

...

9. Bu itibarla istişari nitelikte bir danışma organı olan MGK'nın icrai karar alma yetkisine sahip olmadığı gözetildiğinde Cumhurbaşkanınca ayrı bir kararla benimsenmemiş MGK kararlarına hukuki sonuç bağlanamayacağı ve bu kararların kendiliğinden icra edilemeyeceği açıktır.

...

11. Bununla birlikte dava konusu "...Milli Güvenlik Kurulunca..." ibaresi, tavsiye niteliğindeki MGK kararına kendiliğinden hukuki bir sonuç bağlamaktadır. Şüphesiz MGK'nın tavsiye niteliğindeki kararlarının yürütme organı tarafından dikkate alınması ve hukuk alanında hayata geçirilmesi mümkündür. Ancak MGK'nın kararları hakkında başkaca icrai bir karar alınmadan bu kararlara hukuk alanında sonuçlar bağlanması Anayasa'nın açık lafzıyla bağdaşmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 118. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

40. Anayasa Mahkemesinin 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresinin iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

52. Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları hükmü altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan '...üyeliği, mensubiyeti veya...' ibaresidir.

...

58. Dava konusu kural kapsamında Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üye veya mensup oldukları gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu ibareler, Kanun'a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü üyesi veya mensubu olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yanında kuralda, listede yer alan kişiler hakkında kesin hükümle sonuçlanan herhangi bir yargısal sürecin varlığına yönelik açıklama da yapılmamıştır. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kural masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

59. Açıklanan nedenlerle olağan dönemde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarına aykırı olarak Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelerin ötesinde sınırlama getiren kuralın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına imkân tanınmakla birlikte bu yetki sınırsız değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmıştır; suç ve cezaların geriye yürütülmesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir.

61. Yukarıda açıklandığı üzere dava konusu kural kapsamında haklarında kesin bir mahkûmiyet kararı verilmediği halde kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadelerin kullanılması, olağanüstü hâl şartlarında dahi dokunulması yasaklanan masumiyet karinesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

41. Anayasa Mahkemesinin 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...ve bu kişiler görev yapıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;..." bölümünün iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

151. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

...

161. Kamu hizmetine girme hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığından bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden güvenceler kapsamında değildir. Kamu hizmetine girme hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

162. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun anılan hususları gözeterek kamu hizmetinde istihdam edilecek kişilere yönelik birtakım tedbirler almasında, bu konuda gerekli şartları belirlemede takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bu açıdan kuralda öngörülen şartın Anayasa'nın 70. maddesi bağlamında görevin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

163. Bu noktada dava konusu kural yönünden 15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olan kamu görevlilerine karşı yürütülen tasfiye süreci ile özellikle komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde uygulanan ve arındırma olarak adlandırılan kamu görevinden tasfiyeye yönelik uygulamalar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Avrupa ve Türkiye'deki kamudan tasfiye süreçleri arasında birtakım benzerlikler olsa da arındırmanın temelinde yatan nedenler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa'da farklı ülkelerde çıkarılan arındırma yasaları, genel olarak demokrasiye geçişten önceki devlet yapısında anayasa ve kanunlara uygun konumda çalışan kişileri kamu görevinden uzaklaştırarak kamuya dönüş imkânlarını ortadan kaldırırken dava konusu kural kapsamında kamuda çalışmalarına yasak getirilen kişiler, demokratik devlet yapısını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüt ya da oluşumla bağlantıları olduğu gerekçesiyle söz konusu tedbire maruz bırakılmışlardır.

164. Bu yönüyle millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

165. Kural, kişilerin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama da getirmemektedir. Ayrıca kuralda öngörülen tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle bireyselleştirme yapılmadan uygulanan tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve İdare Mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre keyfiliğe yol açabilecek uygulamalara karşı Kanun'da gerekli güvencelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

166. Bu itibarla darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

167. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

42. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

65. Kurallarla devlete sadakat bağı ile hizmet etmesi gerektiği hâlde millî güvenliğe açık ve yakın tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapı ve oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı oldukları tespit edilen kamu görevlileri hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır.

66. Kurallarda öngörülen tedbirler bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralların, tedbire muhatap kişilerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kurallar Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli kişiler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralların Kanun'a ekli listede sayılan kişilerle sınırlı olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle kurallar olağanüstü hâl dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

...

74. Dava konusu kuralların öncelikle düzenlenme amacına değinilmesi gerekir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin memurlar ve kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Kanun koyucunun, anılan hususlar çerçevesinde kamu görevlisi olarak istihdam edilen kişilerle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.

75. Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmayacak biçimde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kişilerin kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetin alınmasını öngören kuralların millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanarak buna ilişkin hizmetlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

76. Bunun yanında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanuni bir temele dayanması gerekir. Kurallarla söz konusu hakka kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfilğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir.

77. Esasen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesi gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. madde[s]inde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (AYM, E.2018/90, K.2018/95, 14/11/2019, § 42).

78. Kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında, iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunu söyleyemeyeceğini ifade etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 30, 31). Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin belirsiz olduğu söylenemez.

...

111. Kuşkusuz kanun koyucunun demokratik düzene tehdit oluşturan durumları bertaraf etmek için başvuracağı araçların kapsamını, içeriğini tespit etmede geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Nitekim devletin tehlikenin içeriği ve boyutu ile doğrudan temas hâlinde olması nedeniyle buna yönelik savunma stratejisini belirlemede her zaman öncelikli bir konumu bulunmaktadır. Ancak olağanüstü hâl yönetim usullerinde dahi söz konusu yöntemler tespit edilirken belirli ölçülerde hareket edilmesi gerekir. Dolayısıyla olağanüstü dönemde devlete tanınan yetki alanının sınırları Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen durum gerektirdiği ölçü kriteri kapsamında değerlendirilmelidir. Söz konusu kriterin kapsamı da belirlenirken ülkenin içinde bulunduğu şartlar, karşılaşılan tehlikenin yakın ve acil müdahale gerektiren bir niteliğinin olup olmaması, sınırlamanın etki ve derecesi gibi hususların dikkate alınması gerekir.

112. 15 Temmuz darbe girişimi, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalmış ve bunlara karşı da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile ilgili olduğu değerlendirilen kişilere karşı etkili bir mücadele yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 101).

113. Tehlikenin kaynağını oluşturan FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesi ve kesinleşmiş yargı kararlarına da konu olan birçok yasa dışı faaliyeti gerçekleştirecek operasyonel bir güç hâline gelmesi nedeniyle demokratik devlet düzenine karşı oluşturduğu tehdit, darbe girişimiyle birlikte açık ve mevcut bir tehlikeye dönüşmüştür. Esasen darbe teşebbüsünden önce uzun bir zaman süreci içerisinde söz konusu tehlikeye karşı mücadele başlamıştır. Dolayısıyla tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak

demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla devletin olağan dönemde kıyaslanmayacak ciddi ve acil yöntemlere başvurulması zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

...

115. Dolayısıyla idari teşkilat içinde hangi konumda olduğu fark etmeksizin FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlilerinin millî güvenlik açısından tehlike oluşturduğu gözetildiğinde bir kısmı önemli pozisyonlarda bulunan ve farklı kurumlarda çalışan çok sayıdaki kamu görevlisinin doğrudan darbeye ilişkili olmasa dahi söz konusu örgütlerle bağlantıları nedeniyle acil ve ivedilikle soruşturulması ve haklarında tedbir uygulanması ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.

116. Bu yönüyle olağan dönemdeki idari usul ve disiplin hukuku kuralları çerçevesinde her bir kamu görevlisi nezdinde soruşturma yapılarak tedbir uygulanmasının, yakın ve acil nitelikteki bu tehlikeyi bertaraf etmede yetersiz kalacağı söylenebilir. FETÖ/PDY'nin yapısındaki gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kripto üyelerinin tespit edilmesindeki güçlük ve bunların eylem yapma potansiyeli, kendisine kulsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi özellikleri dikkate alındığında darbe girişiminin üzerinden belli bir sürenin geçmesi de daha hafif nitelikteki tedbirlere başvurma zorunluluğunu ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilemez. Ayrıca millî güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleriyle bağlantısı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri açısından da FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehdit ortamında, anılan yöntemlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

...

128. Sonuç olarak darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınmasını düzenleyen kuralların, olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında millî güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

...

142. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kurallarda uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin belli bir kurumun veya mesleğin disiplinini sağlamaktan ziyade devlet kurumlarına yönelik güveni yeniden tesis etmek suretiyle demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tedbirler, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunlar için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Öte yandan kuralların kişilerin özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığı gözönünde bulundurulduğunda kurallarda öngörülen tedbirlerin ciddiyet ve ağırlığının bunlara cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa

Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, kamu görevinden çıkarma tedbirinin "olağanüstü tedbir" niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AİHM de 667 sayılı olağanüstü hâl KHK'sı uyarınca uygulanan işten çıkarma prosedürü ve buna ilişkin yargılamanın AİHS'in 6. maddesi kapsamında suç isnadı niteliğinde olmadığını belirtmiştir (Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 102-109)."

B. Uluslararası Hukuk

43. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

44. Sözleşme'nin "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklerle ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

45. MSHUS'nin 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükmeye dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18'inci maddelerine aykırılık getirilemez."

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

46. Sözleşme'nin 8. maddesine yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına ve AİHM'in özel hayata saygı hakkı bağlamında sebebe ve sonuca dayalı yaklaşımına ilişkin açıklamalar için bkz. C.A. (3), §§ 62-75; Tamer Mahmutoglu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 53-67.

a. Sözleşme'nin 15. Maddesi Bağlamında Değerlendirme

47. Taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde Sözleşme'deki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunan Sözleşme'nin 15. maddesine ilişkin AİHM uygulamasına ve Türkiye'deki OHAL'e ilişkin Avrupa Konseyi nezdinde hazırlanan bazı raporlara Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ayrıntılı şekilde yer verilmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 148-162).

48. AİHM söz konusu kararlarında derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden *ulusun varlığını tehdit eden tehlikenin olup olmadığı* hususunda sınırlı da olsa bir denetim yaptığını, denetim standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğunu özellikle vurgulamıştır. AİHM; takdir alanının sınırsız olmadığını, taraf devletlerin *krizin doğurduğu zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde* hareket etmenin ötesine geçmemesi gerektiğini belirtmiştir (*Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık*, B. No: 14553/89, 14554/89, 25/5/1993, § 43).

b. Pişkin/Türkiye Kararı

49. AİHM *Pişkin/Türkiye* (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında, Ankara Kalkınma Ajansında çalışan başvurunun 667 sayılı KHK uyarınca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasını incelemiştir. Başvuruya ilişkin olayda Kalkınma Ajansında iş hukukuna tabi olarak çalışmaktayken başvurunun iş sözleşmesi millî güvenliğe karşı tehdit oluşturan oluşumlara üyeliği ya da bu oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı olması nedeniyle feshedilmiştir. Başvurucunun işe iade talebiyle açtığı davada iş mahkemesi, iş sözleşmesinin feshinin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. AİHM öncelikle özel sektörde iş ilişkisinin sonlandırılmasına ilişkin olanlar başta olmak üzere iş ilişkisi hakkındaki ihtilafların Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki medeni hakları ilgilendirmesi dolayısıyla başvurunun işten çıkarılmasına dair yargılamaların başvurunun medeni hakları ile alakalı olduğunu, tedbirin cezai yönünün bulunmadığını vurgulamıştır (*Pişkin/Türkiye*, §§ 99, 109). Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilirliği ile ilgili olarak ise AİHM, başvurunun iş sözleşmesinin feshine ilişkin olarak açılan yargılamaların Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir cezai suç hakkında verilecek bir karara ilişkin olduğunu gösterebilecek herhangi bir nedenin mevcut olmadığı kanaatinde olduğunu belirterek bu maddenin ceza yönünün uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır (*Pişkin/Türkiye*, § 109).

50. Sonuç olarak AİHM, ulusal mahkemelerin başvuru ile idari makamlar arasındaki ihtilaflı karara bağlamak için tam bir yargı yetkisine sahip olmalarına karşın Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerektirdiği şekilde önlerindeki ihtilafla ilgili tüm hukuksal ve olgusal sorunları incelemekten kaçındıklarını, başvurunun ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini, dolayısıyla başvurunun Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında adil yargılanma hakkının güvence altına alınmadığını belirtmiştir. AİHM, ulusal mahkemelerin başvurunun argümanlarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelemeyi, başvurunun itirazlarının reddedilmesine yönelik gerekçeler sunmadığını özellikle vurgulamış; netice itibarıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (*Pişkin/Türkiye*, §§ 150-152).

51. Öte yandan başvurunun iş sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak şikâyetle bulunduğunu ve bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle görevini kaybetmesinden bu yana *terörist* ve *vatan haini* olarak etiketlendiğini ileri sürdüğünü belirten AİHM, başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden de incelemiştir (*Pişkin/Türkiye*, §§ 159-166).

52. AİHM öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın, işverenin ulusal mahkemelere başvurunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini, böylece çalışanı ile arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiş fakat söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu olduğuna dair kesinlikle hiçbir kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (*Pişkin/Türkiye*, §§ 181-183). Neticede başvurunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacı olduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (*Pişkin/Türkiye*, §§ 209, 210).

53. Bu bağlamda AİHM, işverenin başvurunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini, ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böylesi bir yapıyla iltisakı bulunduğu iddiasına ilişkin açık şekilde somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeyen ve bu tedbirin başvurunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada dava konusu tedbire ilişkin yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde, keyfi müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanmadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (*Pişkin/Türkiye*, §§ 218-229).

c. Polyakh ve Diğerleri/Ukrayna Kararı

54. *Polyakh ve diğerleri/Ukrayna* (B. No: 58812/15, 53217/16 ..., 17/10/2019) kararında AİHM, rejim değişikliği sonrası genel düzenlemelerle kamu görevinden çıkarılan ve on yıl boyunca kamu görevine dönmeleri yasaklanan kişilerin yaptığı başvuruları karara bağlamıştır. Öncelikle AİHM; başvuruya konu olan tedbirlerin uygulanmasına neden olan davranışların iç hukukta suç olarak tanımlandığını, yaptırımın ağırlığının söz konusu tedbirlerin cezai yönünün bulunduğunu söylemek için tek başına yeterli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün mevcut koşullarda uygulanabilir olmadığına karar vermiştir (*Polyakh ve diğerleri/Ukrayna*, §§ 154-159). AİHM; başvuru sahiplerinin kamu hizmetinden çıkarılmalarının, on yıl boyunca kamuda görev almalarının yasaklanmasının ve isimlerinin kamuoyunun erişimine açık ve çevrim içi olan bir sicile kaydedilmesinin sonuçları itibarıyla ciddi olduğunu ve doğurduğu etkilerin ağırlık düzeyine ulaştığını belirterek başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden ele almıştır (*Polyakh ve diğerleri/Ukrayna*, §§ 203-211).

55. AİHM, birçok kişi hakkında tesis edilen arındırma işlemlerinin bir cezalandırma veya intikam aracı olarak kullanılamayacağını ve başvuru sahiplerinin durumlarının bireysel olarak değerlendirilerek görevden alınmaları veya mümkünse daha genel pozisyonlarda istihdam edilmeleri gibi daha az müdahale teşkil eden araçlarla da hedeflenen amaçlara erişilebileceğini vurgulamıştır (*Polyakh ve diğerleri/Ukrayna*, §§ 276, 277). Müdahalelerin

zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap vermesi ve özellikle de hizmet edilen meşru amaçla orantılı olması hâlinde demokratik bir toplumda gerekli olarak nitelendirilebileceğini hatırlatmış; uygulanan tedbirin ağırlığının ve yasal çerçevenin orantılı, öngörülen zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelecek şekilde yeterince dar kapsamlı olarak düzenlenip düzenlenmediğinin önemine değinmiştir. AİHM'e göre yasal düzenlemeler hakkındaki meclis denetiminin ve bu kapsamdaki işlemlerin yargısal denetiminin niteliği de önem arz etmektedir (*Polyakh ve diğerleri/Ukrayna*, §§ 292, 293).

d. *Xhoxhaj/Arnavutluk Kararı*

56. AİHM *Xhoxhaj/Arnavutluk* (B. No: 15227/19, 9/2/2021) kararında, Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvurunun meslekten çıkarılması ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğinden süresiz olarak yasaklanmasından kaynaklanan iddialarını özel hayata saygı hakkı kapsamında incelemiştir. Arnavutluk'ta gerçekleştirilen yargı reformu kapsamında tüm hâkim ve savcılarının mal varlıkları, organize suçlarla bağlantılarının olup olmadığı ve mesleki yönden yeterli olup olmadıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde başvuru, mülkiyetinde yer alan bazı mal varlığı değerlerinin kaynağını açıklayamaması nedeniyle meslekten çıkarılmış; bunun bir sonucu olarak da hâkimlik yapmaktan süresiz olarak yasaklanmıştır.

57. AİHM, öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilir olmadığına hükmetmiş; incelemesini adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönüyle yapmıştır. AİHM; bu kapsamda inceleme organlarının bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu, yargılayanın adil olmadığı, itiraz makamı önünde aleni duruşma yapılmadığı ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelemiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (*Xhoxhaj/Arnavutluk*, §§ 230-353).

58. AİHM ayrıca başvurunun hukuka aykırı ve keyfi olarak görevden alındığı ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğini yapmaktan süresiz şekilde yasaklandığı iddiasını Sözleşme'nin 8. maddesi yönünden incelemiştir. Öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir (*Xhoxhaj/Arnavutluk*, §§ 356-364). Esas yönünden AİHM, meslekten çıkarılan başvurunun özel hayatına saygı hakkına müdahale edildiğini, bu müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu belirtmiştir (*Xhoxhaj/Arnavutluk*, §§ 374-393). Bununla birlikte müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına yönelik yaptığı incelemede öncelikle Arnavutluk'taki yargı reformunun acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini belirtmiş; ardından ulusal makamlar tarafından sunulan gerekçelerin meslekten çıkarma tedbiri için yeterli ve ikna edici olup olmadığını, bu gerekçelerin yeterli bir bireyselleştirmeye dayanıp dayanmadığını değerlendirmiştir. Bu kapsamda yaptığı değerlendirme neticesinde ulusal makamlar tarafından başvurunun mal varlığı hakkında yapılan gerekçelendirmenin yeterli ve ikna edici olduğu kanaatine varmıştır (*Xhoxhaj/Arnavutluk*, §§ 394-412).

59. Öte yandan AİHM, başvurunun meslekten çıkarma tedbirinin bir sonucu olarak hâkimlik mesleği yapmaktan ömür boyu yasaklanmasının ölçülü olup olmadığı üzerinde durmuştur. Hâkimlerin ve özellikle de başvuru gibi yüksek derecede sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanların devletin egemenlik yetkisinin bir kısmını kullandıklarını vurgulamış, başvurucuya ve ciddi etik ihlalleri nedeniyle görevden alınan diğer kişilere getirilen ömür boyu meslekten men cezasının yargı makamının dürüstlüğüne ve halkın adalet sistemine olan güvenini sağlamak şeklindeki meşru amaçlarla uyumsuz veya orantısız

olmadığını belirtmiştir AİHM tüm bu gerekçelerle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır (*Xhoxhaj/Arnavutluk*, §§ 413, 414).

e. *Naidin/Romanya Kararı*

60. *Naidin/Romanya* (B. No: 38162/07, 21/10/2014) kararında AİHM, siyasi polis memuruyla çalıştığı konusunda yapılan tespiti dayanılarak kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklanan başvurunun iddiasını özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında ele almıştır.

61. Olayda 1990 ve 1991 yıllarında yüksek rütbeli hükümet memuru olarak çalışan başvuru, sonrasında parlamento üyesi olarak da görev yapmıştır. Başvuru 2000 yılında üçüncü kez seçimlere katılmış ve bu süreçte Eski Siyasi Polis Arşivleri Araştırma Ulusal Konseyi başvurunun geçmişi hakkında resen soruşturmalar gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda başvurunun 1971 ve 1974 yılları arasında, şüpheli olduğu düşünülen bazı iş arkadaşları hakkında bilgi sağlamak üzere siyasi polisle iş birliği yaptığı sonucuna varılmıştır. Başvuru, geçmiş faaliyetleriyle ilgili olarak ortaya konulan yorumlara mahkeme nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. 2003 yılında, siyasi polis memuruyla çalıştığı tespit edilen kişileri kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklayan bir yasal değişiklik getirilmiştir. Başvurucu, parlamento döneminin sonu olan 2004 yılında memur olarak çalışmalarına devam etme talebinde bulunmuş ancak bu talebi anılan düzenleme çerçevesinde reddedilmiştir. Yargılama sürecinde ayrımcılık temelinde şikâyetlerini dile getiren başvurunun iddiaları, yasama organının sahip olduğu takdir yetkisine ve mevcut koşulların zorunlu kıldığı gerekliliklere dayanılarak reddedilmiştir (*Naidin/Romanya*, §§ 6-17).

62. Başvurucu; temelde, istihdam yasağının mutlak nitelikte olması ve eylemlerinin önemsizliğinin dikkate alınmaması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. AİHM, kural olarak devletlerin kamu hizmetinde istihdam şartlarını düzenlerken meşru bir menfaate sahip olduklarını ve demokratik bir devletin bünyesinde görev yapan çalışanlarından devletin kuruluşunun dayandırıldığı anayasal ilkelere sadakat göstermesini isteme haklarının olduğunu vurgulamıştır. Romanya'nın komünist rejim sırasındaki durumunun dikkate alınmasının gerektiğini ifade eden AİHM, devletin geçmişin tekrerrüt etmesini önlemek üzere kendisini savunabilecek nitelikte bir demokrasi temelinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvurucuya uygulanan kamu hizmetinde istihdam yasağına ilişkin muamelenin ulusal güvenlik, kamu düzeni ve başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması konusunda meşru bir amaç izlediği sonucuna varmıştır (*Naidin/Romanya*, §§ 49-51).

63. Bununla birlikte AİHM, başvurunun kariyer beklentilerinin yalnızca kamu hizmetinde durdurulduğunu belirtmiş ve devlet memurlarının, özellikle başvurunun istihdam edilmek istediği gibi yüksek derecede sorumluluk getiren görevlerde bulunan kişilerin devletin egemenlik gücünden pay sahibi olduğunu vurgulamıştır. Başvurucuya uygulanan yasağın kamusal yararın korumasından sorumlu kişilerin sadakatini sağlama konusunda devlet tarafından izlenen yasal amaçla orantısız olmadığını belirtmiştir. Ayrıca kararda; başvurunun özel sektörde, devletin ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili çıkarları için potansiyel öneme sahip şirketlerde ya da kamu otoritesinin uygulanmasıyla bağlantılı olmayan diğer kamu sektörü alanlarında istihdam edilme olanağını etkileyecek herhangi bir kısıtlamanın uygulanmadığını dile getirmiştir. Yani sıra başvurunun iddialarının yargılama süreçlerinde incelendiğini ve ulusal mercilere bırakılan takdir yetkisi kapsamında yer alan

fiili unsurların oluşturulduğunu ifade etmiştir. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ulaşılan tespitlerin yerindeliğinin sorgulanamayacağını belirterek özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır (*Naidin/Romanya*, §§ 42-57).

2. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonunun 12/12/2016 tarihli Görüşü

64. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde "*15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İla 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş*" isimli belgeyi yayımlamıştır.

65. Venedik Komisyonu bir kişinin somut olay bağlamında görevinden alınması için suç örgütü ile gereken bağlantının bir kişiyi suç örgütünün üyesi olarak tanımlamak için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Venedik Komisyonu anılan görüşünde bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku uyandırır nitelikte olması gerektiğini vurgulamış; masum, tesadüfi vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden almanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak bir şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiili unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır (aynı görüşte bkz. §§ 130, 131).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

66. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

67. Başvurucu, bir daha kamu görevinde çalışamayacak şekilde kamu görevinden çıkarıldığını vurgulayarak adil yargılanma hakkının cezai yönüne ilişkin güvencelerin de sağlanması gerektiği halde yürütülen yargılamada bu güvencelerin sağlanmadığını dile getirmiştir. Bununla birlikte başvurucu; İdare Mahkemesi kararında yer alan sohbetlere katılma, himmet verme, ablalık yapma gibi hususların legal faaliyetler olduğunu, davanın reddine gerekçe yapılamayacağını, terörist ilan edildiğini, bir daha kamuda ve özel sektörde çalışamayacak duruma geldiğini ifade etmiştir. Diğer yandan İdare Mahkemesince ceza yargılamasında mahkûm olduğundan bahsedilerek bu durumun irtibat ve iltisak olarak değerlendirildiğini, hâlbuki kendisi hakkında yürütülen ceza yargılamasında HAGB kararı verildiğini dile getirmiştir. Netice itibarıyla adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının, din ve vicdan özgürlüğünün, eğitim hakkının, örgütlenme özgürlüğünün, mülkiyet hakkının ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

68. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu olay ve sürece ilişkin genel bilgilere yer verilmiş; yargılama safahatının özeti yapılmıştır. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve demokratik toplumda gereklilik kriterlerine ilişkin

açıklamalarla birlikte yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak mevcut başvuru ile ilgili Anayasa ve diğer mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak bunlarla birlikte somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Diğer taraftan temin edilen bazı bilgi ve belgeler de görüş ekinde sunulmuştur. Başvurucu bu görüşe karşı beyanında önceki beyanlarını tekrar etmekle birlikte 2013 yılının sonunda bahse konu örgütle ilişkisini kestiğini, 2011-2013 yılları arasında da hiçbir zaman örgüt içinde abla olarak bulunmadığını vurgulamıştır.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik Yönünden

69. Anayasa'nın "*Özel hayatın gizliliği*" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

70. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

71. Başvurucunun iddialarının mesleki hayatına kamu gücü marifetiyle bir tedbir uygulanmasına, bu doğrultuda kamu görevinden çıkarılmasına ve açtığı davanın reddedilmesine dayandığı görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatının olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Anayasa Mahkemesinin birçok kararında olduğu gibi somut olayla benzer nitelikteki durumlara ilişkin olarak da *N.E.* ve *A.S.* kararlarında detaylı olarak açıklanmıştır (*N.E.*, §§ 89-99; *A.S.*, §§ 91-101; *Halit İnciroğlu*, §§ 95-106).

72. Somut olayda başvuru; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan ya da terör örgütlerinden olan FETÖ/PDY ile irtibat yahut iltisakının bulunduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucunun mesleki hayatına yönelik bu müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlara yol açacağı, neticede özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıtacağının ve etki doğuracağının muhtemel olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla başvurunun bireysel başvuru formundaki anlatımları ve FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarıldığı gözönüne alındığında başvuru hakkında tesis edilen işlemin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı görülmektedir.

73. Bu nedenle mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurunun *özel hayatına* ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşıldığından başvurunun *özel hayata saygı hakkı* kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

b. Başvuruyu İnceleme Usulü Yönünden

74. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yönelik müdahalelerin koşulları ve hangi hukuki rejim çerçevesinde gerçekleştirildiği müdahalelerin anayasallık denetiminin yöntemini doğrudan belirler. 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemde sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken temel hak ve hürriyetlerin savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde yer almaktadır. Başvurunun incelenmesinde öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu saptanmalıdır (bu husustaki detaylı açıklamalar için bkz. *N.E.*, §§ 100-108; *A.S.*, §§ 102-110; *Halit İnciroğlu*, §§ 107-115).

75. Başvuruya konu olan kamu görevinden çıkarma tedbiri, OHAL durumuyla bağlantılı olarak birel işlem şeklinde tesis edilmiş ve OHAL döneminde uygulanmıştır. Tedbirle kamu görevinden çıkarılan başvurucunun bir daha bu göreve getirilmesi engellenmiş, böylece başvuru hakkında OHAL sonrası dönemi kapsayacak şekilde geleceğe yönelik olarak yasaklama getirilmiştir. OHAL döneminde hayata geçirilen ve kamu görevinden çıkarma işlemine dayanak olan söz konusu kanuni düzenlemelerin olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu Anayasa Mahkemesince saptanmıştır. Ancak burada uygulanan tedbirin düzenleyici işlemlerde olduğu gibi genel ve herkesi bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Tedbire dayanak olan kural OHAL dönemindeki durumları değerlendirilerek terör örgütleriyle ya da millî güvenliğe aykırı faaliyette bulunan yapı, oluşum veya gruplarla irtibatlı veya iltisaklı olduğu tespit edilen kişilere özgü düzenleme getirmektedir. Başka bir ifadeyle kural, düzenleyici işlemlerde olduğu gibi benzer durumda bulunan kişilere ve olaylara OHAL sonrası durumlar da dikkate alınmak suretiyle uygulanacak şekilde geleceğe yönelik hüküm ve sonuç doğurma özelliği taşımamaktadır. Söz konusu kurala dayanılarak gerçekleştirilen somut tedbir başvuru hakkında OHAL döneminde defaten uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma usulünün dayanağı olan düzenlemelerin anayasallık denetimini yaptığı 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararında da bu hususu vurgulamıştır (aynı kararda bkz. § 66).

76. Bu durumda terör örgütleriyle veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisaklı ve irtibatlı olduğu OHAL döneminde değerlendirilen başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemesini içeren işleme yönelik olarak gerçekleştirilen bireysel başvuruya ilişkin incelemenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *N.E.*, §§ 109-114; *A.S.*, §§ 111-116; *Halit İnciroğlu*, §§ 116-121).

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

77. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

78. OHAL durumuyla bağlantılı olan ve OHAL ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacını taşıdığı tespit edilen tedbirin olağanüstü dönemde meşru olup olmadığının Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak incelemesinde;

i. Tedbirin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı,

ii. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklerle aykırılık teşkil edip etmediği,

iii. Durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı değerlendirilmelidir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 186; *Ayla Demir İşat*, § 146; *N.E.*, § 116; *A.S.*, § 118; *Halit İnciroğlu*, § 123).

i. Tedbirin Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

79. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 196, 197; *N.E.*, § 117; *A.S.*, § 119; *Halit İnciroğlu*, § 124).

80. Savaş, seferberlik veya OHAL ilanı gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâl dönemlerinde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür (*N.E.*, § 118; *A.S.*, § 120; *Halit İnciroğlu*, § 125).

81. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, kamu görevinden çıkarmaya ve memuriyetin alınmasına ilişkin tedbirlerin muhataplarının özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığına, ciddiyet ve ağırlığının söz konusu tedbire cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 142). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma tedbirinin *olağanüstü tedbir* niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Öngörülen tedbirlerin cezai niteliğinin olmamasının bir sonucu olarak başvuruya konu olan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *N.E.*, § 119; *A.S.*, § 121; *Halit İnciroğlu*, § 126).

ii. Tedbirin Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklerle Aykırı Olup Olmadığı

82. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklerle aykırı olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

83. MSHUS'nin 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilir. Ancak MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklerle aykırı olan tedbirler anılan ölçütle bağdaşmayacağından meşru görülemez (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 198-201; *N.E.*, § 121; *A.S.*, § 123; *Halit İnciroğlu*, § 128).

84. Somut başvuruya konu olan tedbirle müdahalede bulunulan özel hayata saygı hakkı, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve AİHS'e ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında sayılmamıştır. Yine somut olayda başvuruçunun özel hayata saygı hakkına müdahale içeren tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *N.E.*, § 122; *A.S.*, § 124; *Halit İnciroğlu*, § 129).

iii. Tedbirin Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

(1) Genel İlkeler

85. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme tedbirin *durumun gerektirdiği ölçüde* olup olmadığının belirlenmesidir. Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük - Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük kavramından farklı olarak- olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısındaki ölçülülüğü belirtmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 203; *Ayla Demir İşat*, § 153; *N.E.*, § 123; *A.S.*, § 125; *Halit İnciroğlu*, § 130).

86. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvuruçunun aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amaç arasında ölçülü bir oran olması gerektiğini ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 204; *Ayla Demir İşat*, § 154; *N.E.*, § 124; *A.S.*, § 126; *Halit İnciroğlu*, § 131; kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

87. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliği öncelikle dikkate alınmalıdır. Müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Bununla birlikte tedbirin alındığı zaman da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönünde bulundurulmalıdır. Zira olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme yapılırken tedbirin alındığı andaki koşullar dikkate alınmalıdır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 205-207; *Ayla Demir İşat*, § 155; *N.E.*, § 125; *A.S.*, § 127; *Halit İnciroğlu*, § 132).

88. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde gözönüne alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 208; *Ayla Demir İşat*, § 156; *N.E.*, § 126; *A.S.*, § 128; *Halit İnciroğlu*, § 133).

89. Bu bağlamda alınan idari tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Bu durum, maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak şekilde belirlenmesini gerekli kılan ceza yargılamalarından farklı olarak olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirin gerekliliğinin ciddi ve objektif şekilde açıklanmasının yeterli olmasını ifade etmektedir (*N.E.*, § 127; *A.S.*, § 129; *Halit İnciroğlu*, § 134).

90. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçsüz veya keyfi müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin olağanüstü hâl dönemlerinde de sağlanması gerekir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılacak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu olan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte -bireysel başvuruya konu edildiğinde- alınan tedbirin bu takdir alanını aşip aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 209, 210; *Ayla Demir İşat*, § 157; *N.E.*, § 128; *A.S.*, § 130; *Halit İnciroğlu*, § 135).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

91. Kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfi olmaması ve bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (*Ayla Demir İşat*, § 150). Bu bağlamda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü hâl yönetim rejiminin uygulandığı dönemde başvuruçunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak nihai inceleme, bu tedbirin *durumun gerektirdiği ölçüde* olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır (*N.E.*, § 129; *A.S.*, § 131; *Halit İnciroğlu*, § 136).

92. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarmaya ilişkin genel ve soyut normlar yürürlüğe konulmuş ve birçok kamu görevlisi hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler gerçekleştirilmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 56-61). Başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına ve kamu görevinden yasaklanmasına ilişkin olarak alınan tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince ulaşılan sonucun *durumun gerektirdiği ölçüde* olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfîlik içermemesi gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 349; *Ayla Demir İşat*, § 152; *N.E.*, § 130; *A.S.*, § 132; *Halit İnciroğlu*, § 137).

93. Anayasa Mahkemesince vurgulandığı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsü sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan *bireylerin temel hak ve özgürlükleri* ve *milli güvenlik* yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturmuş, ülke tarihinde ulusun yaşamını hatta varlığını hedef alan milli güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri olmuştur (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 215; *N.E.*, § 131; *A.S.*, § 133; *Halit İnciroğlu*, § 138).

94. Terör faaliyetleri, tüm dünyada demokratik topluma ve bireylerin şiddetten ari bir ortamda yaşamını sürdürmesine yönelik en ciddi tehditlerin başında gelmektedir. Terör örgütleri çoğunlukla belli bir ülkenin coğrafi hudutlarıyla sınırlı olarak faaliyet göstermemekte, uluslararası mahiyeti bulunan bir küresel güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü yapısı ve gizlilik esasına dayanan çalışma yöntemi, sivil organizasyonları örgütsel amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kullanmadaki maharetiyle FETÖ/PDY, yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olarak tespit edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösteren ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenen FETÖ/PDY, faaliyetleri dünyanın her yanına yayılmış en organize ve tehlikeli terör örgütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 217; *Bestami Erođlu* [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 148). Yargı kararlarında FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi örgütlenme, kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyetle hareket etme gibi özelliklerinin bulunması nedeniyle çözümlenmesi zor ve karmaşık bir yapıda olduğu, büyük gizlilik içinde istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme yöntemleri ve uygulamaları ve kaynağı bilinmeyen paralar kullanarak böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı konusunda tespitlerde bulunulmuştur (bkz. §§ 8, 29-32). Ayrıca Anayasa Mahkemesi daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon için alınan tedbirlerin niçin gerekli olduğunun ortaya konulması yönündeki ölçütün FETÖ/PDY'nin örgüt içi hiyerarşik yapısının taşıdığı söz konusu özellikler dikkate alınarak mutlak olarak uygulanamayacağını ifade etmiştir (*C.A. (3)*, § 133; *N.E.*, § 132; *A.S.*, § 134; *Halit İnciroğlu*, § 139).

95. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsünün başarılı olması hâlinde egemenlik millettten alınarak bir grubun eline geçmektedir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 220). Böylesine kabul edilemez ağır sonuçları içeren darbe teşebbüsünün faili olduğu tespit edilen FETÖ/PDY'nin atipik yapısı, söz konusu yasa dışı yapılanmanın çözümlenmesini de güç kılmıştır. Bu nedenle FETÖ/PDY yapılanmasıyla irtibat ya da iltisak içinde olan kişilerin tespit edilmesi, kamu görevinden çıkarılması ve

yasaklanması olağanüstü hâle neden olan somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacı doğrultusunda elverişli ve gerekli bir tedbir olarak nitelendirilmeye uygundur (benzer değerlendirme için bkz. *N.E.*, § 133; *A.S.*, § 135; *Halit İnciroğlu*, § 140).

96. Nitekim Anayasa Mahkemesince darbe teşebbüsünden kısa süre sonra verilen kararda, Türkiye Cumhuriyeti'nin millî güvenliği tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalması nedeniyle söz konusu teşebbüsün arkasındaki terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve millî güvenliğe tehdit oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlileri hakkında devlet tarafından bazı ilave ve olağan dışı tedbirlerin alınması, kamu hizmetinin yürütülmesi konusunda reform çalışmaları yapılması, bu bağlamda birtakım düzenlemelerin hayata geçirilmesi haklı gerekçelere dayanan gelişmeler olarak nitelendirilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, §§ 77-81; *N.E.*, § 134; *A.S.*, § 136; *Halit İnciroğlu*, § 141).

97. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin olduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince kanun koyucunun anılan hususlar çerçevesinde anayasal düzene sadakat göstermeyen kamu görevlileriyle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisi olduğu belirtilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 74). Sadakatten duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kamu görevlisinin sadakatinden duyulan şüphenin ağırlığı, ciddiyeti ve delillendirilmesi ifa edilen görevin önemi ve niteliği gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirmeli ayrıca keyfi uygulamaları önlemek adına tarafların menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle açıklanmalıdır (*N.E.*, § 135; *A.S.*, § 137; *Halit İnciroğlu*, § 142).

98. Somut olaydaki tedbirin gerekçesi, zabıt kâtibi olarak görev yapan başvurusunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğunun değerlendirilmesidir. Anayasa Mahkemesi; irtibat ve iltisak kavramlarının objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (bkz. §§ 38, 42; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 30). Yine Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesinin ve somut darbe teşebbüsünün bu yapılanmadan kaynaklanmasının potansiyel tehdidi mevcut tehlikeye dönüştürdüğü ve demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü tedbirler alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2016/6 D. İş, K.2016/12, 4/8/2016, § 80; *Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 26; *C.A.* (3), § 126). Bu bağlamda FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olma hâli, demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığını ya da zayıfladığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu noktada söz konusu tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için başvurusunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığı irdelenmelidir (*N.E.*, § 139; *A.S.*, § 141; *Halit İnciroğlu*, § 146).

99. Başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davayı gören İdare Mahkemesinin davanın reddine ilişkin kararının gerekçesinde Bölge Adliye Mahkemesi kararında bulunan birtakım tespitler yer almaktadır (bkz. § 17). Buna göre İdare Mahkemesi, başvurunun ikrar içeren beyanlarının bulunduğu, başvuru hakkında beyanda bulunan kişilerin başvurunun sohbet adı verilen toplantılara katıldığına, başkalarının katılımını sağladığına ve bu toplantıları organize ettiğine, *abla* olarak faaliyet gösterdiğine yönelik tespitlere kararın gerekçesinde yer vermiştir. Bunun yanında başvuru hakkında ceza yargılaması sürecinde etkin pişmanlık hükümlerine dayanılarak verilen hüküm de İdare Mahkemesi kararında bir tespit olarak yer almaktadır. Neticede İdare Mahkemesi başvurunun eylemlerinin sabit olduğu ve FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

100. FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı tespit etmek için ilgili kişiler hakkında ortaya konulan farklı nitelikteki olay, olgu, bilgi veya belgeler idari ve yargısal makamlar tarafından dikkate alınıp bir sonuca varılabilir. Kamu görevinden çıkarmaya yönelik tedbirin terör örgütüne üye olma veya örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etme gibi suçlardan mahkûmiyet yahut terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyelik ya da mensubiyet şeklindeki birtakım nedenlerden hareketle değil bunlarla iltisaklı ya da irtibatlı olma gerekçesiyle tesis edildiği tekrar vurgulanmalı, ayrıca FETÖ/PDY ile iltisaklı veya irtibatlı olmaya ilişkin yargısal denetimin idari yargının görev ve yetkisinde olduğu akılda tutulmalıdır. Daha açık bir ifadeyle ceza hukuku bağlamında bir suç ile ilgili olarak değerlendirme yapma ve hüküm verme görev ve yetkisi adli yargı mercilerinin iken iltisak ve irtibat bağlamında değerlendirme yapma ve hüküm verme görev ve yetkisi idari yargı mercilerindir. Ceza mahkemeleri bir suçun maddi ve manevi tüm unsurlarının oluşması, sanığın her türlü şüpheden uzak şekilde eylemi gerçekleştirmesi hâlinde mahkûmiyete karar vermektedir. İdare mahkemeleri ise bir idari işleme ilişkin yargılamada yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden inceleme yaparak işlemin hukuka uygun olup olmadığıyla ilgili olarak bir sonuca ulaşmaktadır. Aynı olgudan hareketle her mahkemenin kendi yargı kolunun yargılama ilkeleri ve delil standardı kapsamında farklı değerlendirme yapabilmesi mümkündür. Bu bağlamda ilgililer hakkında bir suçtan verilen kovuşturmayla yer olmadığına dair karar ya da beraat kararı, ilgilinin FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının bulunup bulunmadığı yönünden farklı bir değerlendirme yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Öte yandan FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibat yönünden inceleme yapacak olan idari yargı düzenindeki yargısal makamların, adli yargı düzeninde tespit edilmiş birtakım verileri veya olay, olgu, bilgi ya da belgeleri inceleyerek bunları iltisak ve irtibat kavramları bağlamında değerlendirmeye alması ve ceza yargısından farklı yorumlaması olağandır.

101. Bu bağlamda başvuru hakkındaki tedbirin Anayasa'nın 15. maddesine göre durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının ortaya konulabilmesi için yargısal makamlar tarafından açıklanan gerekçelerden hareketle başvurunun FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenip desteklenmediği, başvurunun ve kamunun menfaatlerini dengeleyecek şekilde ilgili ve yeterli gerekçenin yargısal makamlar tarafından ortaya konulup konulmadığı incelenmelidir. Bu noktada İdare Mahkemesince başvuru hakkındaki ifadelerin değerlendirilmesi suretiyle davanın reddine karar verildiği ve ceza yargılaması sonucunda başvuru hakkında verilmiş olan mahkûmiyet hükmüne dayanılmadığı tekrar vurgulanmalıdır. Netice itibarıyla başvuru hakkındaki tedbirin Anayasa'nın 15. maddesine göre durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı hususu bahse konu ifadeler dikkate alınarak incelenmelidir.

102. Danıştay ve Yargıtay kararlarında da ortaya konulduğu üzere FETÖ/PDY yapılanmasında *sohbet* olarak tanımlanan toplantılarda örgüt lideri Fetullah Gülen'in kitaplarını okuma, sesli ve görüntülü kayıtlarını dinleme ve izleme, yine örgüte ait yayın ve yayımlardaki yazıları okuma ve videoları izleme, ayrıca örgüt içi talimat ve telkinlerin iletilmesi şeklinde birtakım faaliyetlerin gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Bu konuda beyanlarda bulunanların ifadelerine ve bu doğrultuda yargısal makamlar tarafından yapılan tespitlere göre FETÖ/PDY tarafından organize edilen *sohbet* adı altındaki bu toplantıların örgüt liderine ilişkin olağanüstü kişilik bilincinin aşılması, katılanlarda kutsal dava fikrinin yerleştirilmesi, kişilerin bu doğrultuda yetiştirilmesi, grup aidiyetinin sağlanması, bağlılık, güven ve örgüte sadakatin oluşturulması gibi bazı fonksiyonel özellikleri vardır. Yine bu toplantıya katılanlardan *himmet* adı altında örgüte finansal destek temin edildiği de bazı ifadelere yansımıştır (bkz. §§ 34, 35). Netice itibarıyla yargısal makamlar tarafından yapılan tespitlerden hareketle örgüt tarafından *sohbet* olarak adlandırılan ve belirtilen nitelikte düzenlenen toplantıların tertibine iştirakin veya olayın özelliğine göre salt katılımın FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatı ortaya koyabilecek nitelikte olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

103. Bu durumda *sohbet* adı altında düzenlenen bu toplantıların niteliği gözönüne alındığında olgusal olarak bahse konu toplantılara yönelik olarak belirtilen faaliyetler kişilerin FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olduğuna ilişkin bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu kabulde birlikte söz konusu toplantıları organize etme şeklindeki eylemin ise kişilerin FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olduğuna yönelik bir unsur olarak değerlendirilmesi evleviyetle mümkündür. Diğer yandan FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olma durumundan hareketle anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkması bağlamında bir kamu görevlisinden duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanan, ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif olay ve vakıalarla desteklenmiş olabilmesi için anılan toplantılara katılıma yönelik de bir nitelik incelemesi yapılmalıdır. Öyle ki bu konuda beyanda bulunan ifade sahiplerinin, hakkında beyanda bulundukları kişilerin toplantılara katıldığına veya bu toplantıları organize ettiğine yönelik görgüye ve bilgiye dayanmayan duyumlarının somut ve objektif nitelikte olduğu kural olarak söylenemeyecektir. Görgüye ve bilgiye dayanan beyanlar söz konusu olduğunda ise bu nevi beyanların içeriği dikkate alınmalıdır. Bunun yanında söz konusu beyanlar tutarlı olmalı, varsa diğer delillerle çelişmemelidir. Nitekim bahse konu toplantılara katılım bağlamında tesadüfi sayılabilecek bir olayın ya da vakianın, kamu görevlisinin anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığına ilişkin ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif deliller kapsamında nitelendirilemeyeceği kabul edilmelidir.

104. Somut olayda, İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde yer alan ve başvuru hakkındaki beyanlarla ortaya çıkmış olan eylemlerin ifade sahiplerinin beyanları bağlamında Bölge Adliye Mahkemesi kararında yer alan tespitlerle somutlaştığı görülmektedir (bkz. §§ 17, 23). Buna göre başvuruconun sohbet adı verilen örgütsel toplantılara katıldığına ilişkin olarak S.U.nun beyanları, bu toplantıları organize ederek başkalarının da katılımını sağladığına dair N.K.K., N.A.Y., H.T. ve E.A.nın ifadeleri bu tespitin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bunun yanında Bölge Adliye Mahkemesi kararında yer aldığı üzere iki gizli tanığın başvuruconun *abla* olarak görev yaptığına ve *himmet* adı altında örgüte yardım topladığı hususundaki beyanlarına ilişkin tespit de yer almaktadır. Görgüye ve bilgiye dayalı olan bahse konu beyanlarla ortaya çıkan tespitlerin tesadüfi nitelikte olmadığı ve tutarlı olduğu gözönüne alınarak bunların anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığına ilişkin ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif deliller olarak değerlendirilmesi kabul edilebilir.

105. Öte yandan başvuru, İdare Mahkemesince silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm olduğundan bahsedilerek bu durumun irtibat ve iltisak olarak değerlendirildiğini, hâlbuki kendisi hakkında yürütülen ceza yargılamasında HAGB kararı verildiğini dile getirmiştir. Buna ilişkin olarak İdare Mahkemesince bahse konu ceza yargılaması sonucunda verilen hükümden hareketle davanın reddedilmediği, bu yargılamadaki bazı tespitlerin değerlendirilerek bir sonuca ulaşıldığı tekrar vurgulanmalıdır. Nitekim Danıştayın benzer şekilde kesinleşmiş ceza mahkemesi kararları bulunduğu gerekçesiyle verilen davanın reddine ilişkin kararların bozulmasına karar verdiği bilinmektedir. Danıştay bu kararlarında, idari yargı mercilerince kişilerin terör örgütleri ile irtibat ve iltisakının bulunup bulunmadığı hususunun OHAL Komisyonu kararlarında yer alan veya davalı idarelerce dosyalara sunulan tespitler ile davacılar hakkında yürütülen ceza soruşturması veya kovuşturmasında elde edilen maddi delillerin birlikte dikkate alınması suretiyle irdelenmesi gerektiğini belirtmiştir (bkz. §§ 36, 37). Bu durum da gözönüne alındığında yukarıda ifade edildiği üzere (bkz. § 100), FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olma durumuyla ilgili olarak yürütülecek yargılamalarda idari yargı düzenindeki yargısal makamların yetkili ve görevli olmasından hareketle idari yargı mercilerinin adli yargı düzeninde ortaya çıkmış birtakım verileri veya olay, olgu, bilgi ya da belgeleri inceleyerek bunları iltisak ve irtibat kavramları bağlamında değerlendirmeye alması mümkündür.

106. Bununla birlikte ceza yargılaması yürütülürken ilgili kişiler hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmış olmasının bu kişilerin FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olması durumunu otomatik olarak ortadan kaldırmadığı belirtilmelidir. Başka bir anlatımla 5237 sayılı Kanun'da yer alan etkin pişmanlık müessesesi, belli suçlar yönünden failin pişmanlık göstermesi durumunda, hükmedilecek cezada indirim yapılması ya da cezaya hükmedilmemesi hâli olarak düzenlenmiştir. FETÖ/PDY yönünden örgüte üye olma, üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme gibi suçlardan hakkında ceza kovuşturması yürütülmüş, pişmanlık göstermiş ve yargılama sonucunda etkin pişmanlık hükümleri uygulanmış kişilere ilişkin bu durumun örgüte iltisaklı ve irtibatlı olmadıklarına ilişkin bir sonuç doğurduğu kural olarak söylenemez. Nitekim FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatın bulunması nedeniyle tesis edilen kamu görevinden çıkarma işlemi, adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde bir yaptırımdır. Bu bağlamda ilgili kişilerin etkin pişmanlık göstermesinin ve eylemlerine yönelik olarak ikrarda bulunmasının bir sonucu olarak FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının bulunması nedeniyle ortadan kalkmış olan anayasal düzene sadakat bağının tekrar kurulduğu doğrudan söylenemez. Bununla birlikte bu hususun yargısal makamlar tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle değerlendirilebileceği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Netice itibarıyla geçmişteki eylemlerini ikrar eden kişilerin beyanlarından hareketle FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı oldukları ve demokratik anayasal düzene sadakat bağlarının ortadan kalktığı sonucuna ulaşan ve OHAL koşullarında işlem tesis eden kamusal makamların keyfî bir yaklaşım içinde olmadığı, ayrıca bu yönde uygulanan tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu kabul edilebilir.

107. Devletin darbe teşebbüsünün akabinde hızlı şekilde harekete geçerek FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatlı olan kişileri tespit etmesi ve bu kişilerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin tedbirler alması, demokratik anayasal düzene yönelen yakın ve açık tehlikenin bertaraf edilmesi açısından gereklilik unsurunu içermektedir. Başvuruya konu olan tedbir de somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu bir dönemde alınmıştır. Ayrıca devlet, ilgili tedbirlere karşı hak arama yolları oluşturarak tedbirlerin hukukiliğini

idari ve yargısal mekanizmalarla denetlettirmiştir. Bu bağlamda başvuru hakkında ortaya konulan tespitler gözönüne alındığında, başvuru darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu, bu suretle sadakat bağının ortadan kalktığını ilgili ve yeterli gerekçelerle kabul eden yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüyle bağdaşmadığı söylenemez.

108. Dolayısıyla başvuru FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi bakımından diğer hususların ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

109. Öte yandan Anayasa Mahkemesi devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisakı yahut irtibatı olan kamu personelinin kamu görevinden çıkarılmasına ve bu kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmalarına ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerine, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerine ilişkin kuralı da incelemiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, Avrupa'da farklı ülkelerde gerçekleştirilen arındırma uygulamalarının Türkiye'de 15 Temmuz darbe girişiminden kaynaklanan ve anayasal düzeni hedef alan tehlikenin bertaraf edilmesi sürecinde hayata geçirilen tedbirlerden farklı olduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin kamu görevinden çıkarılmasının kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldırmadığı belirtilmiş ve somut olaydakine benzer tedbirin millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli, gerekli ve orantılı olduğu kabul edilmiştir (bkz. § 41).

110. Bununla birlikte AİHM'in rejim değişikliği gibi radikal bir dönüşümün olmadığı durumlarda da Sözleşme'deki güvencelere riayet edilmesi koşuluyla kamu görevlilerine yönelik olarak meslekten çıkarma ve kamu görevinden yasaklama dâhil bazı tedbirlerin alınabileceğini kabul ettiği vurgulanmalıdır. Nitekim *Xhoxhaj/Arnavutluk* ve *Naidin/Romanya* kararlarında AİHM, başvuru hakkında tesis edilen, kamu hizmetinden süresiz şekilde yasaklanmalarına ilişkin tedbirlerin ortaya konulan meşru amaçlarla uyumsuz ve orantısız olduğunu sonucuna varmıştır (bkz. §§ 56-63).

111. Buradan hareketle FETÖ/PDY'nin gizli yapısı, henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit edilememesi ile terör örgütlerinin anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdit gözetildiğinde bu tedbirin örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından somut koşullar bağlamında elzem olduğu açıktır. Somut olayda başvuru, demokratik anayasal düzenin korunması bakımından kamu görevinden ilgili ve yeterli somut gerekçelerle çıkarılmış ancak özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmeyerek somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacıyla hareket edildiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu tedbirin öngörülen amaç doğrultusunda ölçülü olmadığı da söylenemez.

112. Öte yandan somut olayda ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümüne imkân sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu ve etkili şekilde işlediği görülmektedir. Nitekim yargılama safahatında dava dosyasına sunulan ve başvuruya konu kararların gerekçelerini oluşturan tüm bilgi ve belgelerin başvurucuya tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı etkin bir şekilde beyanda bulunma imkânının sağlandığı görülmektedir. Bu

bağlamda olağanüstü şartlarda hızlı ve basit usulde kamu görevinden çıkarma tedbirinin uygulanması gerekliliği dikkate alındığında somut olayda yargısal denetimin etkili bir şekilde işlemediği ve yargılamayı yürüten mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı söylenemez. Sonuç olarak başvurunun yargısal makamlar önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmıştır.

113. Neticede darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak içinde bulunduğunu göstermesi açısından yeterli kabul edilen gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu, somut başvurunun koşullarında alınan tedbirin olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli, ulaşılacak istenen amaç ile orantılı olduğu ve keyfilik içermediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla eldeki başvuruda olağanüstü hâl koşullarında durumun gerektirdiği ölçünün korunduğu sonucuna varılmıştır.

114. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğu ve başvurunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Masumiyet Karanesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

115. Başvurucu; ceza yargılaması sonucunda verilen HAGB kararına dayanılmak suretiyle İdare Mahkemesince davanın reddine karar verildiğini belirterek masumiyet karanesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

116. Masumiyet karanesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (*Kürşat Eyol* [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

117. Bilindiği gibi ceza muhakemesi hukuku ile idare hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. İdare hukuku, kamu gücünü kullanma yetkisine sahip olan idarenin gerçekleştirdiği işlem ya da eylemlerde uygulanması gereken başta anayasa olmak üzere yürürlükteki hukuk kurallarının bütününü ifade etmektedir. Bu bakımdan idari işlemlerin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biriyle hukuka aykırı olduğu ve iptali menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davalarıyla ileri sürülür. Söz konusu davalar, idari yargı düzeninde yer alan yargı mercilerince idare hukuku ilkeleri kapsamında ele alınır. Bazı hâllerde kamu görevlisinin fiili, ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra idare hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir. Bunun yanı sıra ceza hukuku anlamında suç teşkil etmeyen bir eylem ya da işlem idare hukuku bağlamında bir yaptırım gerekli kılabilir. Zira cezai sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun

tesis edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özcan Pektaş [1. B.], B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; Kürşat Eysel, § 30).

118. Ceza muhakemesiyle eş zamanlı olarak yürütülen, bir başka ifadeyle kişinin henüz suç isnadı altında olduğu, ceza makamları tarafından hakkında herhangi bir hüküm kurulmadığı süreçte devam eden idari soruşturma ve yargılamalarda masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus; kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47).

119. Somut olayda adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan *olağanüstü tedbir* niteliğinde bir meslekten çıkarma işlemi tesis edilmiştir. İdari yargı mercilerince eldeki başvurudan önce verilen kararlarda, bahse konu meslekten çıkarma işleminin nedeni olarak kabul edilen *devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen FETÖ ve/veya PDY ile iltisak ve irtibat içinde olma* ölçütü çerçevesinde ve idare hukuku ilkeleri kapsamında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

120. Bunun yanında öncelikle söz konusu kararlarda başvurunun ceza yargılamasında kendisine isnat edilen eylemleri işlediği ve suçlu olduğu yönünde bir çıkarımda bulunulmadığı belirtilmelidir. Danıştay kararında aktarılan hususun (bkz. § 21) ise yeni ya da ek bir gerekçe olmadığı, ceza yargılamasındaki durumun Danıştay tarafından anılan karara aktarılmasından ibaret olduğu, ayrıca başvurunun Danıştay kararında yer alan bu hususa yönelik bir şikâyetinin olmadığı vurgulanmalıdır. Kaldı ki başvurunun masumiyet karinesi bağlamındaki şikâyetlerinin yargısal makamların kullandığı dile ilişkin değil, ceza yargılaması sonucunda verilen HAGB kararına dayanılarak idari yargılama safahatında davasının reddedildiği iddiasına yönelik olduğu akıldaki tutulmalıdır (bu hususla ilgili olarak ayrıca bkz. §§ 99-101, 105). Netice olarak kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla yargılamaya konu suçun işlendiğine işaret etmediği, iltisak ve irtibat kavramlarının açıklanmasına yönelik olduğu anlaşılmıştır.

121. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 22. İdare Mahkemesine (E.2018/4844, K.2019/3769), Ankara Bölge İdare Mahkemesi 14. İdari Dava Dairesine (E.2021/674, K.2021/527), Danıştay Beşinci Dairesine (E.2021/3723, K.2023/2420) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurunun konusu, kamu görevlisinin OHAL kararnameşi ekli listesinde ismi yayımlanarak meslekten çıkartılması ve açılan iptal davasının reddiyle sonuçlanan sürecin masumiyet karinesini ve özel ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği iddiası oluşturmaktadır. İdari yargı yerinde görülen davanın konusunu ise meslekten çıkartılan davacının Fetö Terör Örgütü ile irtibat ve iltisakının bulunup bulunmadığı hususu oluşturmaktadır.

2. Diğer mahkemelerin ceza mahkemesi kararındaki olguları değerlendirmesine ilişkin yaklaşımı Mahkememizin çeşitli kararlarında ortaya koymuştur. Örneğin; “...ceza mahkemesine yansıyan olguların idarece veya yargı makamlarınca değerlendirilmesi sonucu, hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü bulunmayan kişi hakkında idari işlem ve yaptırım uygulanması veya bu idari işlem veya yaptırımın hukuka uygun bulunması doğrudan masumiyet karinesini ihlal etmez. Ancak burada kritik olan mesele, idarenin veya yargı makamlarının ceza mahkemesinin suçluluğa dair henüz kesinleşmemiş hükmüne dayanmaksızın kendilerinin olay ve olguları yorumlayarak idari anlamda bir sonuca ulaşmaları gerekliliğidir. Temel olarak masumiyet karinesi kişilerin suçlu muamelesi görmemesini hedefler” (AYM Salih Taş [2. B.], B. No: 2019/15835, 11/1/2023, par. 39; Burak Kaçmaz [1. B.], B. No: 2021/29090, 14/5/2025, par. 16). Kararlarda belirtildiği üzere önemli olan husus ilgili mahkemenin, ceza mahkemesinin kesinleşmeyen mahkumiyet kararında yer alan ilgili olguları ortaya koyan delilleri bizzat değerlendirerek olguların gerçekliğine ilişkin kanaatını gerekçeleriyle açıklamasıdır.

3. Memur hukukuna ilişkin olarak iltisak irtibat iddialarına dayalı uyumsuzluğun çözümü ve olguların tespiti ceza mahkemesinin değil idare mahkemelerinin görevidir. İdare mahkemeleri bu tür davalarda irtibat ve iltisak iddiasına dayanak teşkil eden olguların var olup olmadığını ve böyle bir olgu varsa bunun irtibat ve iltisak bağlantısının kurulması için yeterli olup olmadığını deliller kapsamında değerlendirmekle görevlidir. Başka deyişle idare mahkemeleri davaya dayanak olan olguların var olup olmadığına ilişkin delil değerlendirmesi yapmalı, olgularla ilgili olarak ulaştığı sonucu delillerle bağlantı kurarak gerekçesinde göstermelidir. Mahkeme ikinci olarak iddiaya konu olguların varlığını tespit etmişse hukuki nitelendirmeye geçerek bu olguların irtibat ve iltisakin varlığı için uygun ve yeterli olup olmadığı konusunda kanaatını gerekçesiyle açıklamalıdır.

4. İncelenen olayda idare mahkemesi kararında terör örgütüyle irtibat ve iltisakla ilgili olarak olgusal bir inceleme yapılmamıştır. İdare mahkemesi ceza davasında HAGB kararı ile sonuçlanan ve hukuki sonuç doğurmaması gereken ve hukuken askıdaki mahkumiyet kararında yer alan olguların tespitine ilişkin bir paragrafı tırnak içinde almıştı, akabinde ceza mahkemesinin bu tespitleri karşısında olguları var kabul ettiğini açıklamış ve irtibat ve iltisakin bulunduğu yönünde karar vermiştir.

5. Ceza mahkemelerindeki uyumsuzlukların konusu, isnat edilen suçun dayanağı olan vakaların, olguların maddi alemde gerçekten meydana gelip gelmediğine ilişkin olarak delillerden hareketle bir kanaate varmayı gerektirir. Bu nedenle ceza mahkemesi delil değerlendirmesi yaparak suça konu olgunun, vakanın var olduğuna veya gerçekleşmediğine karar verir. Dolayısıyla idare mahkemesi tarafından ceza mahkemesi olgu tespitinin, ceza mahkemesinin tespiti olduğuna atıfla benimsenmesi, aslında kesinleşmemiş, hukuken askıda olan bir mahkumiyet kararından hareketle sonuca gidilmesi anlamına gelir. Nitekim idare

mahkemesinin atf yaptığı karar örgüt üyeliği suçundan verilen mahkumiyet kararının sonuçlarının açıklanmasının ertelenmesine ilişkindir.

6. Anayasa Mahkemesi daha önce, disiplin yargılamasında ceza mahkemesinin kesinleşmeyen mahkumiyet kararına atf yapılarak gerekçe oluşturulmasının masumiyet karinesinin birinci boyutunu ihlal ettiğine karar vermiştir. Kararda yer alan; “...*Kararın gerekçesinde; bir yandan kesin bir mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasında verilen karara dayanıldığı, bir yandan da kullanılan ifadelerde başvurunun üzerine atılı suçu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet verildiği görülmüştür. Bu durumda kesinleşmeyen mahkûmiyet hükmüne dayanılarak karar verilmesi sebebiyle başvurunun masumiyetine gölge düşürülmüştür.*” sözleriyle bu durum ifade edilmiştir. Hatta kararda ceza mahkemesince verilen mahkumiyet kararına atıfla yetinildiği, ancak bunun disiplin fiiline konu eylemlerin varlığını kabul için yeterli olmayacağı belirtilerek; “*Olaya bakıldığında ise Mahkeme tarafından ceza yargılaması esas alınmakla birlikte ceza yargılamasında yer alan olgular irdelenmemiştir. Mahkeme ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgeleri değerlendirmemiştir.*” denilmiş ve ceza mahkemesinde tartışılan olguların ve delillerinin açıkça idare mahkemesince tartışılması gerektiği ifade edilmiştir (AYM Burak Kaçmaz, B. No: 2021/29090, 11/1/2023, par. 19, 21).

7. Başvuruya konu olayda ise idare mahkemesi yalnızca ceza mahkemesi hakiminin delil değerlendirmesiyle birlikte örgüt üyeliği suçu bağlamında tartıştığı olgusal kanaate atf yapmış, akabinde ceza mahkemesinin kararının HAGB ile sonuçlandığına değinmiş ve bu aktardıklarından hareketle olguların var olduğunu kabul ettiğini açıklamıştır. Şu halde idare mahkemesi var kabul ettiği olguları hangi deliller kapsamında kabul ettiğini göstermemiştir. AYM kararlarında belirtildiği üzere olguları ilk elden kendisi değerlendirmemiş, suçla bağlantı kurulan kesinleşmemiş ceza mahkumiyeti kararındaki tespiti esas almış, başka deyişle bu atfı ile ceza mahkemesinin örgüt üyeliğine dair mahkumiyet yönündeki kanaati ile bu şekilde bir bağlantı kurmuş ve bu hükmeye (hükme temel alınan olgusal tespiti) hukuki sonuç bağlayarak suçun da oluştuğu gibi bir algıya yol açmıştır. Dolayısıyla kararda kullanılan bu yöntem ve dil masumiyet karinesinin ihlal edilmesine yol açmıştır.

8. Öte yandan masumiyet karinesine ilişkin ihlali gidermekle yükümlü olan temyiz dairesi de kararı onarken, ilk derece mahkemesi gerekçesine atf yaptıktan sonra “*davacının silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği gerekçesiyle hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve anılan hükmün açıklanmasına karar verildiği ve söz konusu kararın kesinleştiği anlaşılmaktadır.*” şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Daire bu ifadesiyle ceza mahkemesinin kesinleşmeyen mahkumiyet kararıyla ve suçla bağlantı kurmak suretiyle masumiyet karinesi ihlalini pekiştirmiştir.

9. Özel hayata saygı hakkı yönünden bakıldığında ise idare mahkemesi, irtibat ve iltisak kavramlarıyla ilgili olguların gerçekliği konusunda ilk elden delillerle bağlantı kurarak bir değerlendirme yapmamıştır. Kesinleşmeyen ceza mahkumiyetindeki tespitlere atıfla var kabul ettiği olguların gerçekliğine hangi delilleri inceleyerek kanaat getirdiğini ortaya koymamış, bir gerekçe göstermemiştir. Yani AYM kararlarında belirtilen şekilde delillerle bağlantı kurarak olgularla ilgili bir inceleme yapmamıştır. Bir mahkeme kararının doğrudan delil incelemesi yapmadan bir olguyu var kabul etmesi yalnızca, kesinleşen başka bir mahkeme kararındaki olguya dayanılması durumunda söz konusu olabilir. Fakat henüz kesinleşmemiş ve hukuki sonuç doğurmayan bir ceza mahkemesinin mahkumiyet kararındaki

olgusal tespitini delil değerlendirmeden kabul etmek, mahkeme kararlarının gerekçeli olması zorunluluğunu yok saymak anlamına gelir ki bu durum yargılamanın hakkaniyetini zedeler. Başka deyişle idare mahkemesi başvuruya konu anayasal hakkın gerektirdiği özenle bir inceleme yapmamış, asgari usuli güvenceleri sağlayamamıştır. Bu nedenle özel hayata saygı hakkı da ihlal edilmiştir.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisakı ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararname sinin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının; idari yargı mercilerinin ceza mahkemesi kararına dayanarak davanın reddine karar verdiği belirtilerek masumiyet karanesinin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvuru cunun Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine ve masumiyet karanesine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Adalet Bakanlığı bünyesinde zabıt kâtibi olarak görev yapan başvuru cunun 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye ekli (1) sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılması şeklindeki işlemine karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna yapılan başvuru nun reddi üzerine Ankara 22. İdare Mahkemesine iptal davası açılmış olup bu dava 29/11/2019 tarihinde reddedilmiştir. Karar istinaf (18.03.2021) ve temyiz (14.03.2023) incelemelerinden de geçerek kesinleşmiştir.

3. Bu arada başvuru cu ile ilgili yürütülen ceza yargılamasında Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi başvuru cuyu 08.05.2018 tarihli kararla “*FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme*” suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırmıştır. İstinaf başvuru su üzerine ise 11/09/2019 tarihinde Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesince Ağır Ceza Mahkemesi kararı kaldırılmış ve başvuru cunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği anlaşılarak FETÖ/PDY'nin yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar ve bu suçların failleri ile ilgili vermiş olduğu bilgiler uyarınca hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanarak başvuru cunun 1 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Karar bu şekilde kesinleşmiştir.

4. Başvuru cunun irtibatı ve iltisakı ile ilgili olarak Ankara 22. İdare Mahkemesi; ceza mahkemelerinde verilen kararlardaki “mahkumiyet”lere değ inmiş, Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi'nin başvuru cu ile ilgili “*Dairemizce Delillerin Değerlendirilmesi ve Ulaşılan Kanaat*” başlığı altında yaptığı değerlendirmeden aynen alıntı yapmış ve buradan hareketle de başvuru cunun FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5. Bununla birlikte idari yargı mercilerinin hiçbirisi başvuru cunun hangi somut delillere dayalı biçimde terör örgütü ile irtibatı ve iltisakı olduğunu değerlendirip bu şekilde sonuca ulaşmış değildir.

6. Mahkememiz çoğunluğu ise başvuru cunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğu hususundaki iddiaları değerlendirirken tamamen ceza mahkemesi karar gerekçelerine dayanan idari yargı mercilerinin kararlarında bir sorun görmemiş ve hatta “*başvuru cu hakkında ortaya konulan tespitler göz önüne alındığında, başvuru cunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile*

irtibat ve iltisak içinde olduğunu, bu suretle sadakat bağının ortadan kalktığını ilgili ve yeterli gerekçelerle kabul eden yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüyle bağdaşmadığı söylenemez.” (bkz.: § 107) şeklinde bir tespite yer vermiştir.

A. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal iddiası:

7. Başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakı bağlamında Anayasa Mahkemesinin bu bireysel başvuruda yapacağı inceleme, idari yargı mercilerince somut olgu ve delillere işaret edilerek başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakının bulunup bulunmadığını ne şekilde ortaya konulduğunu incelemekle sınırlıdır.

8. Dolayısıyla bu aşamada Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi tutulacak husus, idari yargı mercilerinin işlemin iptal talebinin reddine karar verirken başvurucunun nasıl ve hangi delillere dayalı olarak FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakı bulunduğunu ortaya koyan gerekçesidir.

9. Ancak burada önemle vurgulamak gerekir ki başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakı bulunduğunu idari yargı mercilerinin bizzat kendi yaptığı değerlendirmeye ortaya koyması gerekmektedir. Gerçekleştirilen bireysel başvuru inceleme sürecinde Anayasa Mahkemesinin ilk elden irtibat ve iltisakla ilgili değerlendirme yapması mümkün değildir.

10. Zira bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereğince somut ihlal iddiaları ile ilgili olarak zaten Anayasa Mahkemesinin ilk elden bir inceleme yetkisi bulunmamakta olup, bu konudaki yetki idari yargı mahkemelerindir.

11. Bilindiği üzere bireysel başvuru sistemi “ikincilik” esasına dayalı biçimde oluşturulmuş bir hak arama yoludur. Bu sistemde ihlal iddiaları ilk olarak derece mahkemeleri tarafından incelenip somut olarak bu mahkemeler tarafından karşılanmalıdır. Anayasa Mahkemesi ise ancak derece mahkemelerinin kararlarındaki gerekçelerden hareketle inceleme yaparak bu karar gerekçelerindeki hukuki yaklaşımların hak ihlaline sebebiyet verip vermediğini değerlendirme yetkisine sahiptir. Bu yönü ile Anayasa Mahkemesinin ilk elden değerlendirme yapması ve derece mahkemelerinin söylemediğini kendisinin söylemesi bireysel başvuru sistemindeki ikincilik ilkesinin tersyüz edilmesi sonucunu doğurur.

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarında da bireysel başvuru yolunun “*ikincil niteliği belirgin*” bir hak arama yolu olduğu vurgulanmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (örnek bir karar için bkz.: Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

13. Bireysel başvuruya konu somut olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevidir (Rıfât Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68). Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili bu makamların yerine geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapmasının veya yürütülmesi gerekli olan soruşturma işlemlerini belirlemesinin söz konusu olamayacağı özellikle vurgulanmalıdır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin görevi, bu makamların maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk, B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 185).

14. Dolayısıyla devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğu gerekçesiyle kamu hizmetinden çıkarılanlarla ilgili yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin yapacağı incelemedeki temel yaklaşım, kamu hizmetinden çıkarılma şeklindeki tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için başvurunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi şeklinde olmalıdır (benzer biçimde bkz.: Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 146; N.E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 139).

15. Bunun içindir ki başvuru hakkındaki tedbirin idari yargı mercilerince verilen kararların gerekçelerinde yer alan tespitler ve değerlendirmeler dikkate alınarak ne şekilde bireyselleştirildiği Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru bağlamında yapacağı incelemede önem arz etmektedir.

16. Anayasa Mahkemesince, başvuru hakkındaki tedbirin Anayasa'nın 15. maddesine göre durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının ortaya konulabilmesi için yargısal makamlar tarafından açıklanan gerekçelerden hareketle başvurunun FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatının ciddi, önemli ve somut olgularla desteklenip desteklenmediği, başvurunun ve kamunun menfaatlerini dengeleyecek şekilde yeterli gerekçenin yargısal makamlar tarafından ortaya konulup konulmadığı incelenmelidir (Halit İnciroğlu [GK], § 148). Dolayısıyla idari ve yargısal makamların başvurunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatının ortadan kalktığını ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya koyması gerekmektedir (benzer biçimde bkz.: Halit İnciroğlu [GK], § 155).

17. Özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında durumun gerektirdiği ölçüde olabilmesi için FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olmanın ve bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkmasının ciddi ve objektif nedenlerinin başvurunun ve kamunun menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulması gerekmektedir. Bu bağlamda örgütle irtibata veya iltisaka ilişkin gerekçenin somut olay ve olgular, esaslı iddialar ile kişilerin lehine ve aleyhine sayılabilecek delillerin birlikte ve bütünlük hâlinde değerlendirildiğini gösterir nitelikte olması gerekmektedir. Anılan bu gereklilik irtibat ve iltisak kavramlarının içeriğinin kişiye ilişkin bir profilin çıkarılmasıyla doldurulabilir, somutlaştırılabilir olmasının da bir sonucudur (Halit İnciroğlu [GK], § 151).

18. Bu perspektiften somut uyumsuzlığa bakıldığında başvurunun FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakı bulunduğu idari yargı kararlarında ne şekilde ortaya konulduğu önem arz etmektedir. Somut başvuruda başvurunun irtibatı ve iltisakı noktasında esas alınan delillerle ilgili olarak idari yargı mercilerinin kararlarında Anayasa Mahkemesinin aradığı ölçüde bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmekte olup, mahkemelerin başvuru ile ilgili delilleri esas alarak terör örgütü ile irtibatı ve iltisakı yeterli ölçüde yorumlayarak ortaya koyabildiklerini söyleyebilmek mümkün değildir.

19. Zira Ankara 22. İdare Mahkemesi “*Uyumsuzluk Konusu Olayın Değerlendirmesi*” başlığı altında başvuru ile ilgili ceza davası sürecinden detaylıca bahsetmiş ve ardından Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesinin başvuru hakkındaki kararından tırnak içinde uzun bir alıntı yapmıştır. Bu tespitten hemen sonra ise

ceza mahkemesi kararındaki aynen alıntılara atıfla başvurunun FETÖ/PDY'nin kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimsediğini gösterir şekilde örgütün amaçları doğrultusunda yoğunluk, süreklilik ve çeşitlilik arzeden eylem ve faaliyetlerde bulunduğu sabit olduğundan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak olduğu sonucuna ulaşmıştır.

20. Görüldüğü üzere Ankara 22. İdare Mahkemesi somut olgulara dayalı biçimde irtibat ve iltisak ile ilgili hiçbir değerlendirme yapmamış, başvuru ile ilgili ceza davasındaki gerekçeden aynen alıntı yaparak başvurunun FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakının bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

21. Bu nedenle bu başvuru bağlamında Mahkememiz çoğunluğunun derece mahkemelerinin hiçbir somutlaştırma yapmadığı bir kararda ihlal bulmaması esasında Anayasa Mahkemesi kararlarında ortaya konulan ve irtibat ve iltisakla ilgili değerlendirmelerin idari yargı mercilerince somut olgu ve delillere dayalı biçimde yapılmasını zorunlu gören standart ile de çelişmektedir.

22. Dolayısıyla burada çoğunluk kararında yapıldığı gibi irtibat ve iltisak ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin idari yargı mercilerinin yapması gerekeni ilk elden değerlendirme yaparak gerçekleştirmesi bireysel başvuru inceleme yöntemi bağlamında sorunludur.

23. Esasında gerek idari yargı mercilerinin ve gerekse bireysel başvuru inceleme sürecinde Anayasa Mahkemesinin FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak konusunda ne derece sorunlu bir yaklaşım içerisinde konuyu ele almış oldukları Mahkememiz çoğunluk kararındaki sadece şu paragrafa bakıldığında bile çok net biçimde gözler önüne serilmektedir:

“Somut olayda, İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde yer alan ve başvuru hakkındaki beyanlarla ortaya çıkmış olan eylemlerin ifade sahiplerinin beyanları bağlamında Bölge Adliye Mahkemesi kararında yer alan tespitlerle somutlaştığı görülmektedir (bkz. §§ 17, 23). Buna göre başvurunun sohbet adı verilen örgütsel toplantılara katıldığına ilişkin S.U.nun beyanları, bu toplantıları organize ederek başkalarının da katılımını sağladığına dair N.K.K., N.A.Y., H.T. ve E.A.nın ifadeleri bu tespitin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bunun yanında Bölge Adliye Mahkemesi kararında yer aldığı üzere iki gizli tanığın başvurunun abla olarak görev yaptığına ve himmet adı altında örgüte yardım topladığı hususundaki beyanlarına ilişkin tespit de yer almaktadır. Görgüye ve bilgiye dayalı olan bahse konu beyanlarla ortaya çıkan tespitlerin tesadüfi nitelikte olmadığı ve tutarlı olduğu gözönüne alınarak bunların anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığına ilişkin ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif deliller olarak değerlendirilmesi kabul edilebilir.” (bkz.: § 104).

24. Tekraren vurgulamak gerekir ki aynen alıntı yapılan paragraftaki hiçbir husus somut bir olgu veya delil olarak ele alınıp idari yargı kararlarında FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisaka etkisi yönü ile ilk elden değerlendirilmiş değildir. Bu hususlar tamamen ceza mahkemesi kararında yer almakta olup oradan aynen alıntı ile idare mahkemesi kararına aktarılmışlardır.

25. Oysa burada idari yargı mercileri irtibat ve iltisakla ilgili değerlendirmelerini somut olgu ve delillere dayalı biçimde ve süreçte başvurucuya adil yargılanma hakkı bağlamındaki güvenceleri de sağlayarak ve tamamen kendi yorumlamalarına dayalı biçimde gerçekleştirmeleri gerekirdi. Ancak bu biçimdeki bir yorumlamaya dayalı bir red kararı üzerine yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi içtihadı bağlamında aranan standart karşılanmış olacaktır.

26. Yukarıda sıralanan gerekçelerle eldeki bireysel başvuruda idari yargı mercilerinin somut olgu ve delilleri hiçbir şekilde değerlendirmeden tamamen ceza mahkemesi kararlarından aynen alıntılarıyla başvuru FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakının bulunduğu gerekçesiyle kamu hizmetinden çıkarılması biçimindeki işleme ilişkin iptal talebinin reddi sonucuna ulaşması, başvuru Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatına saygı hakkını ihlal etmektedir.

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesine ilişkin ihlal iddiası:

27. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasındaki *"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"* hükmünde karşılığı bulan masumiyet karinesi, kişiler için esasında olağanüstü yönetim usullerinden birinin yürürlükte olduğu dönemlerde dahi hiçbir şekilde dokunulamayacak açıklıkta bir güvencedir. Zira temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması başlıklı Anayasa'nın 15. maddesinin üçüncü fıkrasındaki sert çekirdekli haklar arasında *"Suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz"* şeklinde masumiyet karinesine de yer verilerek bu güvencenin olağanüstü dönemlerde de mutlak biçimde korunması öngörülmüştür.

28. Bu nitelikte mutlak bir hak olan masumiyet karinesi gereğince bir kişinin suçluluğu mutlaka bu kişi hakkında verilmiş olan ve kesinleşmiş bir mahkeme kararına dayandırılmalıdır. Dolayısıyla kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı olmadığı sürece bir kişinin suçlu muamelesi görmesi masumiyet karinesini ihlal edecektir.

29. Anayasa Mahkemesinin bir kararında ifade ettiği gibi; *"Ceza hukukunun temel ilkelerinden olan 'suçsuzluk karinesi', hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin, adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır. Suçsuzluk karinesi uyarınca, bir kişinin suçlu olarak nitelendirilebilmesi ve hakkında ceza hukukunun alanına giren yaptırımların uygulanabilmesi, kesin hükümle mahkûm olmasına bağlıdır"* (E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013).

30. Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağını ifade eden ve aynı zamanda adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin Anayasa Mahkemesi kararlarında da sıklıkla ifade edildiği üzere iki önemli yönü bulunmaktadır.

31. Masumiyet karinesi bağlamında kişiye sağlanan iki güvenceden herhangi birine uyulmaması durumunda masumiyet karinesinin ihlali gündeme gelmektedir. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemelerinde de bu hususlara bağlı biçimde denetim yaparak sonuca ulaşmaktadır.

32. Bu bağlamda sağlanan ilk güvence, kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen süreç boyunca kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklamaktadır. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeye sınırlı olmayıp aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunulmamasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle de sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı

olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

33. Masumiyet karinesinin sağladığı güvencelerden ikincisi ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğu aşamadan sonra devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını ve kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirmektedir (Galip Şahin, § 40). Dolayısıyla bu bağlamda kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile suçluluğu sabit olmayan bir kişi hakkında kamusal yetki kullanan organların yaklaşımı ve bu kişi ile ilgili kullandıkları dil fevkalade önem arz etmektedir.

34. Bu temel ilkeler çerçevesinde somut bireysel başvuruya bakıldığında burada masumiyet karinesinin iki güvencesinin de ihlal edildiği görülmektedir.

35. Yukarıda da kısaca belirtildiği üzere başvuru hakkında yürütülen ceza yargılamasında Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi terör örgütüne yardım suçundan mahkumiyet cezası vermiştir. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi ise bu cezayı kaldırıp etkin pişmanlık hükümlerini devreye sokarak terör örgütüne üye olma suçundan iki yılın altında bir ceza vererek bu ceza ile ilgili hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

36. Eldeki başvuruda masumiyet karinesinin birinci güvencesi yönü ile ihlal, idari yargı merciinin karar gerekçesinde başvuruçunun mahkum edildiğine yer verilmesinden kaynaklanmaktadır. Ankara 22. İdare Mahkemesi “*Nitekim davacı, ceza mahkemesinde ‘FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma’ suçundan hapis cezası ile cezalandırılmıştır*” şeklindeki bir ifadeye yer vermiştir. Oysa burada Bölge Adliye Mahkemesince başvuru hakkında verilen mahkumiyet sonrasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Nitekim 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231. maddesinin (5) nolu fıkrasında da açıkça belirtildiği üzere hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade etmektedir.

37. Ek olarak, İdare Mahkemesi kararının temyiz incelemesini gerçekleştiren Danıştay 5. Dairesi kararında da başvuruçunun temyiz talebi reddedilirken “*Öte yandan, dava dosyasında yer alan belgeler ve UYAP kayıtlarının incelenmesinden; davacının ‘silahlı terör örgütüne üye olma’ suçunu işlediği gerekçesiyle hapis cezası ile cezalandırılmasına ve anılan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği ve itiraz edilmemesi üzerine söz konusu cezanın kesinleştiği anlaşılmaktadır*” şeklinde bir değerlendirmeye yer verilmektedir.

38. Gerek Ankara 22. İdare Mahkemesi ve gerekse Danıştay 5. Dairesi kararındaki bu ifadeler esasında bu kişinin cezai anlamda bir mahkumiyet aldığı ve dolayısıyla suçluluğunun sabit olduğu şeklinde bir muamele olarak görülmektedir. Oysa Anayasa Mahkemesinin yukarıda zikredilen kararında da ifade edildiği üzere masumiyet karinesinin birinci güvencesinin kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeye sınırlı olmayıp aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunulmamasını gerekli kılmaktadır.

39. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (benzer yönde bkz.: Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

40. İşte bu nedenle mevcut bireysel başvuruda masumiyet karinesinin birinci güvencesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmak gerekir.

41. Eldeki bireysel başvuruya konu olayda başvurunun kamu görevinden çıkarılması ile ilgili işlemin iptal istemi reddedilirken Ankara 22. İdare Mahkemesince kullanılan dil de masumiyet karinesinin ikinci güvencesini açıkça ihlal etmektedir. Zira başvuru hakkında nihai olarak ceza yargılamasında mahkumiyet dışında bir hüküm kurulmuş olmasına rağmen İdare Mahkemesi kararında somut olgu ve delillerden hareketle değil Bölge Adliye Mahkemesi kararından aynen faydalanılarak sonuca ulaşılmıştır.

42. Dolayısıyla bu aşamada özensiz bir dil kullanılmış ve böylece İdare Mahkemesi bir kamu makamı olarak toplum nezdinde başvurunun suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmadan karar gerekçesini oluşturmuştur (benzer biçimde bkz.: Galip Şahin, § 40).

43. Oysa burada idari yargı mercilerinin masumiyet karinesinin ikinci güvencesini ihlal etmemek için hiçbir şekilde ceza mahkemesi kararındaki gerekçeye atfı yapmaksızın eldeki somut olgu ve delillerden hareketle irtibat ve iltisakla ilgili değerlendirme yaparak sonuca ulaşması gerekirdi. Bu nedenle somut başvuruda idari yargı mercilerinin kullandığı özensiz dil başvurunun masumiyet karinesinin ikinci güvencesini de ihlal etmektedir.

44. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerle başvurunun Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği kanaatiyle Mahkememiz çoğunluğunun görüşüne katılmamaktayım.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY

1. Anayasa Mahkemesi 2023/46215 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk başvurusunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

2. Aşağıda açıkladığım sebeplerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

3. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

4. 15 Temmuz darbe girişimine ilişkin olay ve olgular Fetö terör örgütüne yönelik kamu organlarının aldığı kararlar mahkemenin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

5. Başvurucu Adalet Bakanlığı Personeli olarak görev yapmaktayken Fetö terör örgütü ile iltisaklı ve irtibatlı olduğu gerekçesiyle memuriyetten çıkarılmıştır. Başvurucunun ihracına gerekçe olarak, ceza yargılamasında sırasında aldığı mahkumiyet hükmü esas alınmıştır. Başvurucuya örgüt üyeliği suçundan etkin pişmanlık göstermesi nedeniyle bir yıl on ay on beş gün hapis cezası verilmiştir. ve hükmün açıklanması geri bırakılmıştır. Bu hüküm nedeniyle iltisak ve irtibatın bulunduğu kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesince, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının Fetö/Pdy ile iltisak ve irtibatın bulunması nedeniyle ortadan kalkmış olan Anayasal düzene sadakat bağının tekrar kurulduğu anlamına gelmeyeceğini OHAL koşullarında tesis edilen işlemin kamusal makamların keyfi bir yaklaşım içinde olmadığı ve ölçülü olduğu kabul etmiştir.

6. Başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandığı Fetö/Pdy hakkında kamu makamlarına bilgi verdiği bu bilgiler sonucu örgüte mensup başka kişilerle ilgili adli ve idari süreçlerin yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

7. Başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasından sonra sadakat bağının kurulmadığının kabulü Anayasallık açısından doğru bir yaklaşım değildir. Mahkemece başvurusunun durumu bu yönleriyle tartışılmalı ve sonuca ulaşılmalıdır.

8. Öncelikle, FETÖ/PDY'nin yargı kararlarına da yansıyan ve Mahkememizce de kabul edildiği üzere bir eğitim ve sosyal gönüllülük, dini bir yapılanma hareketi olarak ortaya çıktığı, daha sonrasında kriminalize olarak gerçek amacını ortaya koyduğu, hukuk dışı faaliyetler gerçekleştirmeye ve anayasal düzeni ortadan kaldırma gayesini taşıdığını izhar etmeye başladığı anlaşılmaktadır (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024).

9. Söz konusu durum, suç ve cezada kanunilik ilkesi gereğince başvurusuların, örgütün illegal amacını ortaya çıkaran olgusal durumlar ile Milli Güvenlik Kurulu kararları sonrasında gerçekleştirilen eylem ve işlemlerin kişilerin FETÖ ile bağlantısı açısından dikkate alınması, bu eylemlerin ortaya konulmasında ve değerlendirilmesinde, örgütün yapısının ve perdelemesinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 11-13).

10. Mahkememize göre, Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvuru aracının amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25,

K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (N. E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 124; A. S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 126; Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 131).

11. Başvurucunun hukuki durumunun netleştirilebilmesi için TCK'da yer alan etkin pişmanlık müessesesinin açıklanması gerekmektedir.

12. Etkin pişmanlık, doktrinde uygulamada faal nedamet, aktif pişmanlık, eylemli pişmanlık gibi isimlerle de nitelendirilmelidir. İzzet Özgenç'e göre; suçun icra hareketlerinin yararlanmasından sonra failin neticenin meydana gelmesinin önlemesi anlamına gelmektedir. (İzzet Özgenç Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Bası, Ankara Seçkin Yayınları 2014 syf 476.) Hukuki niteliği itibarıyla cezayı kaldıran veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplerden olan etkin pişmanlık gönüllü vazgeçmenin tamamlanmış suçlardaki görünümü olarak ortaya çıkmaktadır. (Mahmut Koca, İlhan Üzülmaz Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara Seçkin Yayınları, syf 385.)

13. Türk Ceza Kanunun 221. Maddesinde etkin pişmanlık düzenlenmiştir. Madde hükmü şu şekildedir: : (1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz. (2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz. (3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz. (4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır. (5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir. (6) (Ek: 6/12/2006 – 5560/8 md.) Kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz.

14. Etkin pişmanlık ile ilgili maddenin gerekçesi şu şekildedir: “Madde metninde, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu amaçla kurulmuş örgüte üye olmak suçları ile ilgili olarak etkin pişmanlık hâli düzenlenmiştir.

Birinci fıkrada, örgüt kurucu veya yöneticileri ile ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Buna göre; suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek dolayısıyla haklarında soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kişiler hakkında cezaya hükmolun-maz.

İkinci fıkrada, suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olan kişilerle ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Örgüt üyesinin, etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olması ve ayrıca, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi gerekir. Bu koşulların gerçekleşmesi hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmayacaktır. Bu koşullar gerçekleştikten sonra, kişi hakkında örgüt üyesi olmaktan dolayı soruşturma başlatılmış olmasının veya örgütün faaliyeti çerçevesinde başkaları tarafından suç işlenmiş olmasının, etkin pişmanlıktan yararlanma açısından bir önemi bulunmamaktadır.

Üçüncü fıkrada ise, yakalanan örgüt üyesi ile ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Yakalanmış olmasına rağmen, bu fıkrada belirlenen şartların gerçekleşmesi hâlinde örgüt üyesi cezalandırılmayacaktır. Bu şartlardan birisi, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olmak; diğeri ise, örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermiş olmaktır. Verilen bilginin, örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli olup olmadığını takdir yetkisi mahkemeye aittir.

15. Kişi, suç işlemek için kurulmuş olan örgütün kurucusu, yöneticisi veya üyesi olmakla birlikte, örgütün ulaştığı yapılanma itibarıyla dağılmasını sağlama imkanından yoksun olabilir. Bu durumda bile, söz konusu sıfatları taşıyan kişilerin belli şartlarda etkin pişmanlıktan yararlanması sağlanabilmelidir. Bu düşüncelerle maddenin dördüncü fıkrası düzenlenmiştir. Buna göre, suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi hâlinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmayacaktır.

16. Kurucu, yönetici veya üyenin, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgileri yakalandıktan sonra vermesi hâlinde, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı hakkında verilecek cezada belli oranda indirim yapılması kabul edilmiştir.

17. Terör örgütleriyle etkin mücadelede terör örgütlerinin insan kaynağının kurulması önemlidir. Alınacak tedbirlerle örgütlerin etkisizleştirilmeleri terör eylemlerinin aydınlatılması gelecekte işlenebilecek suçların engellenebilmesi ve terör örgütüne üye olanların tekrar topluma kazandırılması bakımından etkin pişmanlık müessesesi önemli bir kurumdur. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun çok sayıda kararı bulunmakla beraber 2/7/2019 tarihli 2019/9 2019/514 sayılı kararında ; - Bu müessese terör örgütleriyle etkin mücadele edebilmek için, örgütleri ortaya çıkarıp dağıtmayı, örgüt elemanlarını devletin yanına çekerek bir yandan zayıflatıp diğ er yandan da örgütlerin deşifre olmasını sağlayarak örgüt bünyesinde faaliyet gösteren failleri yakalamayı, “etkin pişmanlık” hükümlerinden yararlanan sanıkları topluma kazandırmayı, örgüt bünyesinde gerçekleştirilen eylemleri açığa çıkarmayı ve benzer suçların tekrar işlenmesini önlenmeyi de amaçlamaktadır. (Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 02.07.2019 tarihli ve 2019/9.MD-312-2019/514 sayılı kararı) 8- Yargısal uygulamalar ve doktrindeki görüşler dikkate alındığında “etkin pişmanlık” düzenlemesi yapan yasaların, bir af yasası olmayıp terör örgütü mensubu olan sanıkların topluma kazandırılabilmesinin yanında esasen terör örgütlerinin insan kaynağının kurulabilmesi, örgütün etkisizleştirilip ortadan kaldırılması ve işlenen suçların aydınlatılabilmesi amacına yönelik düzenlemeler olduğu görülmektedir. 9- Etkin pişmanlık hükümlerinin amacı, bir yandan terör ve örgütlü suçlarla mücadele bakımından stratejik önemi nedeniyle en etkili bilgi edinme ve mücadele araçlarından olan örgütün kendi mensuplarını kullanmak, diğ er taraftan da suç işlemeyi

önlemek, mensup olduğu yasa dışı örgütün amaçladığı suçun işlenmesine engel olanları ve işlediği suçtan pişmanlık duyanları cezalandırmayarak yeniden topluma kazandırmaktır.

18. Başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandığı mahkeme kararı ile sabittir. Başvurucunun yargılandığı dava dosyasında, örgüte ilişkin bilgiler verdiği, örgüt elemanlarının ortaya çıkarılması konusunda kamu otoritelerine yardımcı olduğu, örgütün dağılmasına katkı sunduğu kesinleşen yargı kararı ile sabittir. Örgüt ile mücadelede arındırma süreçleri kamuda bulunanlarının ve kamuda görev yapanların kamu ile bağının kesilmesi önemli mücadele araçlarından biridir. Nitekim kanun koyucu somut başvurucuya da uygulanan yöntemle iltisak ve irtibat düzeyindeki örgütsel bağlarını da yeterli görerek iltisak ve irtibatları tespit edilen kamu görevlilerine ilişkin arındırma süreçlerini işletmiştir. Etkin pişmanlıktan yararlanan örgüt mensuplarının örgüt ile bağı, kendi beyanları ve yargı kararları ile sabit hale gelmektedir. Ancak etkin pişmanlıktan yararlanan bireylerin örgüt ile ilgili verdikleri bilgilerin örgütün dağılmasına katkı sağladığı, tespit edilemeyen örgüt mensuplarının tespitine katkı sağladığı açıktır. Bu bireylerin örgüt ile bağlarını kestikleri ve iradelerini ortaya koydukları yargı kararları ile belirlenmektedir. Anayasal prensiplere ve sadakat bağı tesisi ile harekete geçtikleri örgütü karşılarına aldıkları verdikleri bilgilerle adli ve idari süreçlere katkı sundukları açıktır. Bu durumda olan kişilerle örgüt üyesi olan kişilerle aynı yaptırıma maruz bırakılmaları Anayasallık anlamında hukuk devleti ilkesi ve eşitlik ilkesine memuriyetle bağının kesilmesi nedeniyle de özel hayata saygı hakkına aykırı düşecektir.

19. 679 sayılı KHK ve 685 sayılı KHK'larla arındırma süreçleri kamuda yapılmıştır. Mevcut düzenlemelerde etkin pişmanlıktan yararlanan kişilerin konumuna ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. KHK'larla ihraç edilenlerin bir daha kamu görevine giremeyecekleri de düzenlenmiştir. Kişilerin bir daha kamu görevine giremeyecekleri hususu göz önüne alındığında müdahalenin orantılı olup olmadığı da incelenmelidir. Kural düzenlenirken etkin pişmanlık bulunanlarının durumu düzenlenmemiştir. Etkin pişmanlık gösteren kamu görevlileri arasında üstün kamu gücü kullanıp kullanmadığı gibi bir ayırım yapılmamıştır, görev ayrımı yapılmamıştır. Bu durumlar söz konusu düzenlemenin orantılı olmadığını ortaya koymaktadır.

20. Somut olayda da olduğu gibi örgütü karşısına alıp etkin pişmanlık gösteren şahısların, kurulan yeni sadakat bağının bir daha kamuya giremeyeceği göz önüne alındığında önemsizleştireceği görülmelidir. Bu durum etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmayı düşünen kişileri de etkileyeceği açıktır. Kural mevcut haliyle durumu engelleyici düzenlemelerde içermemektedir. Ölçülülük bağlamında belirtilen Anayasallık sorunu bulunan kuraldan kaynaklandığı anlaşıldığından Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz kararında belirtilen ilkeler çerçevesinde ihlal kararı verip sonuca ulaşması gerekirken ihlal olmadığı sonucuna ulaşması nedeniyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye
Selahaddin MENTEŞ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararname sinin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının; idari yargı mercilerinin ceza mahkemesi kararına dayanarak davanın reddine karar verdiği belirtilerek masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, başvurunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ve bu nedenle ihlal bulunmadığı, masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aşağıda açıklanan nedenlerle bu sonuca iştirak edilmemiştir.

3. Başvurucu, zabıt kâtibi olarak görev yaparken 679 sayılı KHK ile FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. OHAL Komisyonu başvuruyu, başvuru hakkında yürütülen ceza davasındaki örgüt bağlantısı tespitlerine dayanarak reddetmiştir.

4. Başvurucu idari yargıda işlemin iptalini istemiş; delil olmadığını, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İdare ise sohbet toplantılarına katılma, “abla”lık yapma, himmet/kurban toplama gibi eylemleri vurgulamıştır.

5. İdare Mahkemesi, ceza mahkemesi bulguları ve tanık anlatımlarına dayanarak davayı reddetmiştir. İstinaf ve temyiz mercileri bu kararı hukuka uygun bularak onamıştır. Ceza yargılamasında da başvuru hakkında örgüt üyeliği suçundan etkin pişmanlık uygulanarak verilen HAGB kararı 2019’da kesinleşmiştir.

6. İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde yer alan Bölge Adliye Mahkemesi kararından aktarılan kısım şöyledir: *“Davacının ‘FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma’ suçundan dolayı yeniden yapılan yargılamaya ilişkin Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesinin 11/09/2019 tarihli ve E:2018/1520, K:2019/1174 sayılı dosyasında: ‘...sanığın aşamalarındaki kısmen ikrar içeren beyanları, FETÖ içerisinde “abla” olarak faaliyet yürüttüğü ve himmet topladığına ilişkin gizli tanıklar Vatan ve Hakikat’in anlatımları, 2016 yılına kadar sohbet adı verilen toplantılara katıldığına ilişkin tanık [S.U.]’nin aşamalarındaki ifadeleri, sohbet adı verilen toplantıları organize ederek başkalarının da katılımını sağladığına dair tanıklar [N.K.K.], [N.A.Y.], [H.T.] ve [E.A.]’nin ile tüm dosya kapsamına göre, zabıt katibi olarak görev yapan sanığın FETÖ içerisinde yer alarak, bu yapının bir terör örgütü olduğunun devletin yetkili makamlarınca ilan edildiği dönem sonrasında bile sohbet adı verilen toplantılara ısrarla katıldığı ve başkalarının da katılımını sağladığı, örgüt içerisinde “abla” olarak görev aldığı ve himmet topladığı, sanık hakkındaki soruşturmanın başladığı andan itibaren FETÖ’nün sohbet adı altındaki toplantılarına katıldığı ve başkalarını da çağırdığını ifade ederek kendisi gibi bu yapıyla ilişkili olduğunu bildiği kişilerin isimlerini bildirdiği ve etkin pişmanlık hükmlerinden yararlanmak istediğini söyleyen sanığın, duruşmada da bu beyanlarını tekrar ederek pişmanlığını dile getirdiği, söylediği kişiler hakkında soruşturma ve kovuşturmalar yürütüldüğü gibi sanığın da Mahkemelerde tanıklık yaptığı anlaşılmıştır....” şeklinde tespitlere yer verildiği görülmektedir.”*

7. Bölge İdare Mahkemesi “... Ankara 22. İdare Mahkemesince verilen 29/11/2019 tarihli ve E:2018/4844, K:2019/3769 sayılı karar usul ve hukuka uygun olup, kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, istinaf isteminin reddine...” şeklinde kısa bir karar vermiştir.

8. Yapılan temyiz başvurusu sonucunda Danıştay 5. Dairesi; “Öte yandan, dava dosyasında yer alan belgeler ve UYAP kayıtlarının incelenmesinden; davacunun “silahlı terör örgütüne üye olma” suçunu işlediği gerekçesiyle hapis cezası ile cezalandırılmasına ve anılan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği ve itiraz edilememesi üzerine söz konusu cezanın kesinleştiği anlaşılmaktadır...”

9. Başvurucunun meslekten çıkarılması ve süresiz biçimde kamu görevinden yasaklanması, sadece kamu hukuku statüsüne ilişkin teknik bir tasarruf olmayıp kişinin tüm yaşamını, mesleki kariyerini, geleceğe ilişkin beklentilerini ve toplum içindeki itibarını derinden etkileyen ağır bir müdahaledir. Anayasa Mahkemesinin ve AİHM’in yerleşik içtihadı uyarınca mesleki konuma ağır ve kalıcı etkide bulunan böyle tedbirler, Anayasa’nın 20. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşme’sinin 8. maddesi kapsamında özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil etmektedir.

10. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında FETÖ/PDY kaynaklı tehdidin ağırlığı, olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesini zorunlu kılmış; Anayasa’nın 15. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere daha geniş müdahalelere belirli koşullar altında izin verilmiştir. Bu noktada çoğunluğun tehdit ve tehlikenin niteliğine ilişkin tespitlerine katılıyorum. Ne var ki Anayasa’nın 15. maddesi, olağanüstü dönemde alınan her tedbir peşinen meşru kılan bir “genel muafiyet” hükmü olmayıp, müdahalelerin “durumun gerektirdiği ölçüde” olup olmadığının somut olay bağlamında, kişi yönünden ve alınan tedbirin niteliği dikkate alınarak incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

11. Çoğunluk kararında da ayrıntılı biçimde açıklandığı üzere Anayasa’nın 15. maddesi bağlamında ölçülülük; tedbirin (i) olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, (ii) bu amaç için gerekli ve (iii) amaçla birey üzerinde doğurduğu külfet arasında orantılı olmasını gerektirir. Tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı da bu değerlendirmenin vazgeçilmez unsurlarıdır.

12. Somut olayda başvuru, zabıt kâtibi olarak görev yapmakta iken FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı bulunduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmış ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemek üzere süresiz biçimde yasaklanmıştır. Tedbirin kapsamı, sadece belirli bir görevden alınmayı değil, başvuru kişinin tüm kamu kurumlarıyla mesleki bağının kalıcı olarak koparılmasını içermektedir. Bu yönüyle tedbir son derece ağırdır; başvuru kişinin mesleki kimliğini, ekonomik varlığını ve toplum içindeki saygınlığını doğrudan etkilemektedir.

13. Çoğunluk, başvuru kişinin teorik olarak özel sektörde çalışmasının engellenmediğini belirterek tedbirin ağırlığını hafif olarak değerlendirmektedir. Oysa karşılaşılan maddi gerçeklik bundan farklıdır. Başvuru kişinin isminin ve geçmişteki kamu görevinin, FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak bulunduğu yönündeki iddialarla birlikte resmî ve yargısal belgelere yansımaları, fiilen tüm mesleki alanlarda kişiyi damgalayan kalıcı bir etki oluşturmaktadır. Bu damgalama, kişinin sadece kamu hizmetinde değil, özel sektörde de istihdam edilmesini ciddi biçimde zorlaştırmakta; aile çevresi, sosyal ilişkileri ve kişisel itibarı bakımından ağır bir yük oluşturmakta, böylece özel hayatının tüm boyutlarını etkilemektedir.

14. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde "15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İlâ 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Karamameleri Hakkında Görüş" isimli belgeyi yayımlamıştır.

15. Venedik Komsiyonu bir kişinin somut olay bağlamında görevinden alınması için suç örgütü ile gereken bağlantının bir kişiyi suç örgütünün üyesi olarak tanımlamak için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmuş olmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Venedik Komisyonu anılan görüşünde bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku uyandır nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır. Masum, tesadüfî vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden almanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak bir şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiili unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır.

16. AİHM *Pişkin/Türkiye* (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın, işverenin ulusal mahkemelere başvurunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini ve böylece çalışanı ile arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiştir. Fakat AİHM, söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu olduğuna dair kesinlikle hiçbir kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (*Pişkin/Türkiye*, §§ 181-183). Neticede başvurunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (*Pişkin/Türkiye*, §§ 209, 210).

17. Bu bağlamda AİHM işverenin başvurunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böylesi bir yapıyla iltisakı bulunduğu iddiasına ilişkin açık bir şekilde somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeyen ve bu tedbirin başvurunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada dava konusu tedbire ilişkin yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde, keyfî müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanmadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (*Pişkin/Türkiye*, §§ 218-229).

18. *Pişkin/Türkiye* kararında vurgulanan ölçütler, somut başvuru bakımından da yol göstericidir. Zira her iki olayda da kişilerin hayatlarının merkezinde bulunan kamu görevlerine, FETÖ/PDY ile bağlantı iddiasına dayalı olarak son verilmiş; ancak bu iddiaları somutlaştıran bilgi ve olgular yeterince ortaya konulmadan ve yargısal denetim asgari düzeyi dahi sağlayacak ölçüde yapılmadan sonuca ulaşılmıştır.

19. Çoğunluk kararında, yer verilen tespitlerin "ceza hukuku anlamında suçla işaret etmediği" ileri sürülmüş ise de somut olayda kullanılan dilin objektif anlamı buna izin

vermemektedir. Mahkeme kararı, başvurunun örgütsel rolleri bulunduğunu, suç teşkil eden fiilleri işlediğini, örgüt içi pozisyon aldığını ve diğer kişileri yönlendirdiğini açıkça ifade etmektedir. Bu ifadeler, ceza mahkemelerinin ulaştığı ve kesinleşmiş bir mahkûmiyetle sonuçlanan bulgular değildir; buna rağmen idari yargı kararına “olgusal gerçeklik” gibi yansıtılmıştır.

20. Nitekim AYM’nin *Kürşat Eyol* ([2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26), *Galip Şahin* ([1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47), kararlarında; ceza süreci kesinleşmeden kişiye suçlu muamelesi yapılmasının, hatta bu yönde ima ve dil kullanımının dahi masumiyet karinesini ihlal ettiği açıkça vurgulanmıştır. Mevcut olayda ise sadece ima değil, açık bir “suç isnadının doğrulanması” söz konusudur.

21. Bu dosyada çoğunluk, başvurunun FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının; sohbet adı verilen örgütsel toplantılara katıldığı ve bu toplantıları organize ettiği yönündeki bazı beyanlara, ayrıca başvurunun “abla” sıfatıyla faaliyet yürüttüğü ve himmet topladığına ilişkin gizli tanık anlatımlarına dayandığını kabul etmektedir. Ne var ki söz konusu beyanların nasıl elde edildiği, iç tutarlılıkları, birbirleriyle ve diğer maddi delillerle ilişkileri yeterli ölçüde sorgulanmamış; başvurunun karşı delil sunma ve iddialarını etkili şekilde tartışırma imkânı pratikte önemli ölçüde sınırlandırılmıştır.

22. İdare Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında kullanılan dil, bu beyanları birer “iddia” olmaktan çıkarıp “sabit olgu” hâline getirmektedir. Başvurunun FETÖ/PDY içerisinde “abla” konumunda bulunduğu, sohbet toplantılarını organize ettiği ve himmet topladığı; adeta ceza mahkemelerince verilmiş ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü varmışçasına ifade edilmektedir. Oysa başvuru hakkındaki ceza yargılaması HAGB ile sonuçlanmış olup masumiyet karinesi devam etmektedir.

23. Ayrıca Danıştay 5. Dairesi kararında; “Öte yandan, dava dosyasında yer alan belgeler ve UYAP kayıtlarının incelenmesinden; davacının ‘silahlı terör örgütüne üye olma’ suçunu işlediği gerekçesiyle hapis cezası ile cezalandırılmasına ve anılan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği ve itiraz edilememesi üzerine söz konusu cezanın kesinleştiği anlaşılmaktadır...” denilmiştir. Oysa kesinleşen bir ceza hükmü değil, bir HAGB kararıdır. Ceza yargılamasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, kanunen hiçbir şekilde mahkûmiyet hükmünün doğurduğu sonuçları doğurmaz; hukuken mahkûmiyet sayılamayacağı gibi “kesinleşmiş ceza” olarak nitelendirilemez.

24. Çoğunluk, Danıştay kararındaki söz konusu yanlış değerlendirmenin başvuruya konu edilmediğini belirterek masumiyet karinesi yönünden dikkate alınamayacağını ifade etmektedir. Oysa masumiyet karinesinin ihlal edildiğinin tespiti için, mahkemelerin kesin hüküm varmış gibi bir dil kullanmaları tek başına yeterlidir; bu hususun başvuru tarafından ayrıca ve açıkça bir ihlal iddiası olarak formüle edilmesi zorunlu değildir. Zira masumiyet karinesi, yargı mercilerinin kullandıkları dilin niteliği ve değerlendirme tarzı üzerinden doğrudan etkilenen bir güvencedir.

25. Nitekim başvuru, idari makamların ve İdare Mahkemesinin; ceza yargılaması sonucunda verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararını ve ceza dosyasındaki tanık/gizli tanık anlatımlarını kişinin suçlu olduğu yönünde kesin bir kabulün temeli olarak kullandığını, bu nedenle masumiyet karinesinin açıkça ihlal edildiğini açık biçimde ileri sürmüştür. Bölge İdare Mahkemesi ile Danıştay da ilk derece mahkemesindeki bu kabule atfen karar vermiştir. Başvurunun bu noktada, ayrıca ve haseten Danıştay kararının masumiyet karinesini ihlal ettiğini belirtmesine gerek yoktur.

26. Kaldı ki ikincillik ilkesi, Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin eksik veya hatalı gerekçelerini “tamamlamak”, “yeni bir gerekçe kurmak” veya onların yaptığı yanlış değerlendirmeleri anayasal denetimden muaf tutmak üzerine kurulmuş bir ilke değildir. Aksine bu Mahkeme, derece mahkemelerinin kararlarını Anayasa’nın temel hak ve özgürlükler bakımından öngördüğü standartlar çerçevesinde denetlemekle yükümlüdür. Dolayısıyla derece mahkemelerinin masumiyet karinesini zedeleyen değerlendirmeleri, “başvuruda ayrıca belirtilmediği” gerekçesiyle göz ardı edilemez.

27. Danıştay kararında HAGB kararının “kesinleşmiş ceza” gibi değerlendirilmesi ve idare mahkemelerinin de bu nitelemeye yaslanarak başvurucau fiilen suçlu gibi gösteren bir dil kullanması; masumiyet karinesini zedeleyen başlı başına bir sorundur. Bu husus çoğunluk tarafından göz ardı edilmiş, başvurucaunun temel güvencelerinden biri olan masumiyet karinesi yönünden anayasal denetim gereği gibi yapılmamıştır.

28. Üstelik ilk derece mahkemesinin kararının 8. sayfasında ceza davasındaki tespitler aynen alıntılandıktan sonra kendi değerlendirmesi olarak şu ifadelerle yer verilmiştir: “Söz konusu tespitlerin değerlendirilmesinden davacının FETÖ/PDY’nin kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimsediğini gösterir şekilde örgütün amaçları doğrultusunda yoğunluk, süreklilik ve çeşitlilik arzeden eylem ve faaliyetlerde bulunduğu sabit olduğundan yukarıda açıklandığı üzere FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakının olduğu açıktır.”. Her ne kadar cümlelerin sonunda irtibat ve iltisaktan söz edilmişse de bir terör örgütüne yoğunluk, süreklilik ve çeşitlilik arz eden eylemlerin bulunduğu söylenmesi üyelik anlamına gelir. Buna göre mahkeme, ceza davası herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacağı düzenlenmiş olan HAGB ile sonuçlanmasına rağmen bu kararı hükme esas almış ve açıkça başvurucaunun terör örgütü üyesi olduğu anlamına gelebilecek ifadeler kullanarak masumiyet karinesini zedelemiştir.

29. Masumiyet karinesinin bu şekilde ihlal edilmesi, özel hayata saygı hakkına ilişkin değerlendirmede göz ardı edilemeyecek temel bir unsurdur. Zira kişinin kamu görevinden süresiz biçimde çıkarılması ve tüm meslek hayatı boyunca “örgüt mensubu”, “örgüt ablası” gibi sıfatlarla anılması, sadece özgürlük ve güvenlik alanında değil, özel hayatının tamamında ağır bir damgalama etkisi yaratmaktadır. İdarenin ve yargı mercilerinin, henüz ceza yargılaması kesinleşmemişken başvurucau fiilen suçlu ilan etmeleri, bu damgalamayı hukuk düzeni eliyle pekiştirmekte ve müdahalenin ağırlığı olağanüstü ölçüde artırmaktadır.

30. Bu çerçevede, başvurucaunun etkin pişmanlıktan yararlanmış olması da dikkate alındığında başvurucaunun kamu görevinden çıkarılmasının elverişli olup olmadığı tartışmasını bir kenara bıraksak dahi, bu tedbirin gerekli olduğu söylenemez. Zira başvuruca hakkında ileri sürülen iddiaların mahiyeti gereği, daha hafif tedbirlerle –örneğin geçici görevlendirme, görevden uzaklaştırma, idari soruşturma sonucuna göre hedefli disiplin yaptırımlarıyla– hem kamu hizmetinin güvenliği sağlanabilir hem de başvurucaunun özel hayatına daha az müdahale eden çözümler tercih edilebilirdi. Başvurucau yönünden en ağır ve en kalıcı tedbir olan süresiz kamu görevinden çıkarma ve yasaklama, “son çare” niteliğinde değerlendirilmemiş; daha hafif önlemlerin yeterli olup olamayacağı somut olarak tartışılmamıştır.

31. Tedbirin orantılılığı bakımından da çoğunluğun vardığı sonuca katılmak mümkün değildir. Başvuruca hakkında ileri sürülen iddialar ile bu iddiaların güvenilirliği ve ağırlığı bir tarafta, başvurucaunun ömür boyu kamu görevinden yasaklanmasıyla ortaya çıkan sonuçları diğer tarafta toplandığında, bireyin yüklenmek zorunda bırakıldığı külfetin kamu

yararı karşısında aşırı olduğu açıktır. Özellikle, başvuru hakkında yürütülen ceza yargılamasının mahkûmiyetle sonuçlanmaması ve masumiyet karinesinin hâlen geçerliliğini koruması karşısında, bu derece ağır ve kalıcı bir tedbirin uygulanması, Anayasa'nın 15. maddesinin aradığı "durumun gerektirdiği ölçü" kistasını aşmaktadır.

32. Venedik Komisyonu da 12/12/2016 tarihli görüşünde, olağanüstü tedbirlerle görevden alma işlemlerinde dahi, kamu görevlisinin suç örgütüyle bağlantısını gösteren anlamlı ve objektif olgular aranması gerektiğini, masum ve tesadüfi bağlantıların kapsam dışında tutulmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Mevcut başvuruda kullanılan delil seti, bu standardı karşılayacak açıklık ve yoğunlukta değildir; buna rağmen en ağır mesleki yaptırım uygulanmıştır.

33. AİHM'in *Xhoxhaj/Arnavutluk ve Naidin/Romanya* kararlarında da vurgulandığı üzere, kamu hizmetinden tamamen men edilmeyi konu alan tedbirlerin orantılı sayılabilmesi için, başvuru aracın kişiye atfedilen eylemlerle sıkı bir nedensellik ilişkisi içinde olması, somut olgularla desteklenmesi ve yargısal denetimin ciddi ve derinlemesine yapılması gerekir. Somut olayda bu koşulların hiçbiri yeterli ölçüde sağlanmamıştır.

34. Sonuç olarak; (i) başvuru hakkındaki ceza yargılamasının HAGB ile sonuçlanmış olması ve masumiyet karinesinin devam etmesine rağmen idari ve yargısal makamların başvurucuyu fiilen suçlu kabul etmeleri, (ii) FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatın ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalarla yeterince ortaya konulamaması, (iii) daha hafif tedbirlerin tartışılmaması ve (iv) süresiz kamu görevinden çıkarma ve yasaklama tedbirinin başvuru kişinin meslekî ve kişisel hayatına yüklediği aşırı külfet birlikte değerlendirildiğinde, özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinin aradığı "durumun gerektirdiği ölçü" şartını taşımadığı kanaatine varılmıştır.

35. Bu nedenlerle, başvuru kişinin Anayasa'nın 20. maddesiyle güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye
Kenan YAŞAR